

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Perhehoitoyhdistyksen toiminnan kehittämistyö

- Jäsenten ääni

Niina Pekonen

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

12/2016

www.humak.fi

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Niina Pekonen	Sivumäärä 53 ja 8 liitesivua
Työn nimi Perhehoitoyhdistyksen toiminnan kehittämistyö- jäsenten ääni	
Ohjaava(t) opettaja(t) Juha Niiranen ja Heli Eischer	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Etelä-Karjalan perhehoitajat ry Ulla Manninen	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tilaaja on Etelä-Karjalan perhehoitajat ry. Työn tavoitteena on tuoda esiin Etelä-Karjalan perhehoitajat ry:n jäsenten ajatuksia tämän hetken yhdistyksen toiminnasta sekä toiveita, ajatuksia ja kehittämisideoita yhdistyksen toimintastrategian pohjaksi.</p> <p>Etelä-Karjalan perhehoitajat ry:n toiminnan kehittämisellä halutaan tuoda Etelä-Karjalan alueen perhehoitajille mahdollisuus vaikuttaa yhdistyksen kehityssuuntaan, osallistuttaa ja yhdistää ihmisiä, tuoda uudenlaista toimintaa yhdistyksen jäsenille ja perhehoitoon sijoitetuille lapsille/nuorille sekä parantaa tiedonkulkua ja uutisointia perhehoitoon liittyvissä asioissa. Etelä-Karjalan alueen perhehoitajat voivat yhdistyksen yhteisen tekemisen kautta saada vertaistuellista seuraa toisista perhehoitajista. Lastensuojelun perhehoitoon sijoitetuille lapsille mahdollistuu myös toisten perhehoidossa asuvien lasten kohtaaminen. Osana opinnäytetyötä julkaistiin yhdistyksen www-sivut. Aineiston hankintamenetelminä ovat sähköinen jäsenkysely ja puhelinhaastattelu. Jäsenten äänen kuuleminen mahdollistaa Etelä-Karjalan perhehoitoyhdistys ry:lle toiminnan suunnittelun jäsenten odotuksia ja toiveita vastaavalla tavalla.</p> <p>Tutkimusote on laadullinen, joiltain osin myös monistrateginen sisältäen menetelmien ja ominaisuuksien osalta kehittämis- ja toimintatutkimuksellisia piirteitä. Tarkoituksena on kehittää yhdistyksen toimintaa, mutta myös saada aikaan muutosta sekä vaikuttaa. Työ tarjoaa kunnalle, sijoittajataholle ja Perhehoitoliitolle ruohonjuuritason tietoa perhehoitajan ajatuksista, mielipiteistä ja toiveista kehittämistyölle paikallisyhdistyksessä. Työ on hyödynnettävissä myös muiden paikallisten perhehoitoyhdistysten kehittämis-työssä.</p>	
Asiasanat : Perhehoito, lastensuojelu, yhdistystoiminta, kehittäminen	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Degree programme in civic activity and youth work

ABSTRACT

Author Niina Pekonen	Number of Pages 53 and 8 appendices
Title Developing the association for foster families- the voice of the members	
Supervisor(s) Juha Niiranen ja Heli Eischer	
Subscriber and/or Mentor The South Karelia family care association, Ulla Manninen	
Abstract <p>This thesis was ordered by the South Karelia family care association. South Karelia family care association is one of the member associations of national Family care organization. National family care organization has 21 member organizations.</p> <p>The purpose of this thesis is to find out the opinions of the members related to the association of the moment activities. The aim is also to highlight the thoughts, wishes and members ideas for the direction of developing the local association. The Opinions of members may serve as inspiration for the association's function strategy. The study makes it possible to find new areas of activity for foster families.</p> <p>The development of the association will bring the local family carers the opportunity to influence in association's future functions. It will help to increase the sense of community among members and their families including children and young people living in foster family.</p> <p>The research part of the thesis is qualitative. The main research data was gathered by using a electronic member survey and telephone interview. Phone calls were recorded and transcribed later. Questions were divided into three themes. Themes were: The current state of association, wishes for the future function and association of communications. In some respects the study is also development and action research. As a part of the thesis of the association's website was published.</p> <p>This thesis provides a grass-roots information to the municipality social workers and to the National family care organization. The study can be utilized in the development of other local family care associations.</p>	
Keywords Family care, child protection, association, developing	

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	5
2. TUTKIMUKSEN TAVOITEKUVAUS	7
2.1 Etelä-Karjalan perhehoitajat ry	7
2.2 Toimeksiantosopimussuhteinen perhehoito	11
2.3 Hyvän perhehoidon tuki ja yhteistyö	14
2.4 Yhdistyksen toiminnan suunnittelu	15
3. TUTKIMUSASETELMA JA MENETELMÄT	19
3.1 Tutkimusote	19
3.2 yhdistyksen kotisivut	20
3.3 Sähköinen jäsenkysely ja puhelinhaastattelu	21
4. TIETOPERUSTA	22
4.1 Perhehoito osana lastensuojelua	26
4.2 Perhehoitoa säätelevät lait ja vaitiolovelvollisuus	28
4.3 Sijaisvanhempien valmennus ja valmiudet	29
4.4 Perhehoitoliitto	31
5. TUTKIMUSTULOKSET JA LUOTETTAVUUSTARKASTELU	34
5.1 Jäsenkyselyn ja puhelinhaastattelun tulokset	35
5.2 Tutkimuksen luotettavuusarviointi	40
6. JOHTOPÄÄTÖKSET	42
6.1 Vertaistuki	43
6.2 Järjestöjen ja kunnan välisestä yhteistyöstä	46
6.3 Kaikkien perheiden Suomi hanke	51
6.4 Maakunnallinen LAPE- uudistushanke	51
6.5 Lopuksi	53
LÄHTEET	54
LIITTEET	59
Liite 1. Puhelinhaastattelun teemat	
Liite 2. Sähköinen jäsenkysely	

1. JOHDANTO

Opinnäytetyön aiheena on perhehoito ja yhdistystoiminta. Paikallinen perhehoito-yhdistys tarjoaa parhaimmillaan perhehoitajille yhteisön jossa vertaistuellisuus, koulutus ja virkistäytyminen yhdistyvät. Yhdistyksen yhteisöllinen toiminta tukee perhehoitajia haasteellisessa toimenkuvassa. Tutkimustiedon valossa yhdistystoiminta on merkityksellistä yksilön, yhteisöjen ja koko kansakuntamme toiminnassa. Yhdistysten ja vapaaehtoisten voimalla aikaansaadaan valtavasti koko kansaa hyödyntävää toimintaa.

Suomessa yhdistystoiminta sijoittuu kolmannelle sektorille täydentäen yksityistä ja julkista sektoria. Yhteiskunnassamme yhdistystoiminta on keskeisessä asemassa ja suuri osa suomalaisista kuuluu elämänsä aikana useampaan kuin yhteen yhdistykseen. Yhdistystoiminta nähdään myönteisenä asiana. Voitto Helanderin (2001, 100) mukaan ei ole perusteetonta väittää, että se kehitys ja kaikki ne muutokset, jotka tapahtuvat paikallisyhdistysten piirissä, heijastuvat aina hyvin pitkälle yhdistyskenttään ja samalla koko kolmannen sektorin toimintakenttään.

Kolmas sektori on muutoksen kourissa usealla osa-alueella. Ymmärtääksemme paremmin yleensä kansalaistoimijuuden muutoksen tarpeen, tulee tiedostaa koko Suomalaisen yhteiskunnan lähivuosien muutokset useilla sektoreilla. Nämä muutokset haastavat kansalaisyhteiskuntaa muutoksiin mukaan. Pasi Saukkonen (2013) kuvaa artikkelissaan kolmannen sektorin muutossuuntia yhteiskunnallisen aseman, roolin, toiminnan ja merkityksen näkökulmista. Näissä muutoksen tuulissa yhdistykset ovat suurien haasteiden edessä.

Työn tilaaja on Etelä-Karjalan perhehoitajat ry. Yhdistyksen tarkoituksena on toimia perhehoitajien ja perhehoidossa olevien henkilöiden yleisten ja yhteisten etujen puolustajana, edistää jäsenistön koulutus- ryhmä-, tuki-, ja virkistystoimintaa, sekä toimia perhehoitajien ja alan yhteisöjen yhdysiteenä. Yhdistys on yksi valtakunnallisen Perhehoitoliiton 21 jäsenjärjestöstä. Perhehoitoliiton jäseneksi liittyyään paikallisyhdistyksen jäseneksi ilmoittautumalla. Jäsenyhdistykset saavat liitolta tarvittaessa ohjausta ja neuvontaa.

Etelä-Karjalan perhehoitajat ry on tällä hetkellä monen muunkin pienen yhdistyksen lailla tilanteessa, jossa uudistuminen on yhdistyksen tarkoitusta vastaavan toiminnan tai jopa henkiinjäämisen kannalta ainoa vaihtoehto. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tuoda esiin Etelä-Karjalan perhehoitoyhdistyksen jäsenten toiveita ja ajatuksia yhdistyksen toiminnan kehittämisen tarpeista ja suunnista sekä pohtia yhdistyksen tulevaa toimintaa niiden pohjalta. Valotan paikallisen perhehoitoyhdistyksen nykytilaa ja haasteita. Kuvaan myös jo tehtyjä toimia yhdistyksen kehittämistyön parissa. Jäsenten äänen kuuleminen mahdollistaa Etelä-Karjalan perhehoitoyhdistykselle toimimisen jäsenten tarpeisiin vastaten.

Jäsenten mielipiteiden kuulemiseksi toteutin sähköisen jäsenkyselyn sekä puhe-
linhaastattelun. Yhdistys voi hyödyntää jäsenlähtöistä toimintasuunnitelmaa jäsenistön koulutus-, ryhmä-, tuki- ja virkistystoiminnan saralla.

Lastensuojelun perhehoidosta tuli sijaishuollon ensisijainen hoitomuoto 1.1.2012 alkaen. Tästä lähtökohdasta käsin lastensuojelun perhehoidon tukemista perhehoitajien sekä perhehoitoon sijoitettujen lasten ja nuorten osalta tulisi kaikin tavoin edistää. Tällä hetkellä sijaisperheiden saama tuki on riittämätöntä ja sattumanvaraista (Perhehoitoliitto ry ja Pesäpuu ry, 8.11.2016). Lisäksi perhehoitajien sosiaaliturvassa on parantamisen varaa mm. eläke- ja työttömyysturvan osalta.

Työssäni on johdannon lisäksi viisi päälukua. Johdanto valottaa tutkimuksen taustoja ja tarpeellisuutta. Ensimmäisessä pääluvussa johdannon jälkeen esitetään tutkimuksen tavoitekuvaus. Toinen pääluke kuvaa tutkimusasetelmaa. Siinä tuodaan esiin tutkimusote ja tiedonkeruumenetelmät perusteluineen. Kolmas pääluke kuvaa teoreettista viitekehystä. Teoria kulkee myös tutkimuksen mukana läpi opinnäytetyön. Neljännessä luvussa esitetään tutkimuksen tulokset, tehdään tulosten tulkinta ja luotettavuusarviointi. Viidennessä luvussa pohditaan tutkimustulosten suhdetta teoreettiseen viitekehykseen ja lopuksi esitetään mahdolliset jatkotutkimusaiheet.

2. TUTKIMUKSEN TAVOITEKUVAUS

Kari Loimu (2012, 403-412) näkee yhdistystoiminnan kehittämisessä kaksi tärkeää kehittämiskohdetta: Jäsenlähtöisen toiminnan kehittämisen ja hallituksen oman työn kehittämisen. Tämä työ keskittyy yhdistyksen toiminnan jäsenlähtöisten toiveiden selvittämiseen ja niiden pohjalta yhdistyksen toiminnan suunnitteluun.

Opinnäytetyön aiheen valintaan vaikutti omakohtainen kiinnostukseni yhdistyksen toimintaan. Liityin Etelä-Karjalan perhehoitajat ry:n jäseneksi vuonna 2009, jolloin perheeseemme sijoitettiin ensimmäinen lapsi. Perhehoitoliiton toiminnasta sain tietoa adoptio- ja sijaisvanhemmille järjestetyssä Pride-valmennuksessa. Koin yhdistykseen kuulumisen tärkeänä perhehoitoon liittyvän tiedon ja tuen saannin osalta. Hallituksen jäseneksi minua pyydettiin vuonna 2012 ja yhdistyksen puheenjohtajuuden otin vastaan edellisen puheenjohtajan kolmivuotiskauden loputtua vuonna 2013. Yhdistyksen hallitus koostuu pienestä joukosta vapaaehtoisia, jotka ovat sitoutuneet yhdistyksen toimintaan. Pisimpään tämän hetken hallituksessa on vaikuttanut sihteeri Ulla Manninen, jonka työpanos yhdistyksen hyväksi on ollut korvaamaton. Toki jokainen hallituksen jäsen yhdistyksen historiassa on omalla vapaaehtoisella, sitoutuneella toiminnallaan mahdollistanut yhdistyksen tämän hetken olemassaolon.

Yhdistyksen kehittäminen on monihaasteista pitkän tähtäimen toimintaa. Yhtä aikaa kannattaa keskittyä vain kouralliseen päämääristö. Liian monen osasen yhtäaikainen kehittäminen kerralla hajottaa voimavaroja ja vähentää tehokkuutta tavoitteisiin pääsemisessä.

2.1 Etelä-Karjalan perhehoitajat ry

Etelä-Karjalan perhehoitajat ry perustettiin vuonna 1994. Tuolloin perhehoito oli uutta niin alueen sijoittajille kuin perhehoitajillekin. E-K perhehoitajat ry:n sihteeri Ulla Manninen liittyi yhdistykseen vuonna 1998. Hän kuvaa yhdistyksen alkutai-paletta Perhehoito lehdessä 5/2014 seuraavin sanoin:

Yhteiset tapaamiset toivat perheet yhteen, kun tarvittiin vertaistukea ja ratkaisuja arjen haasteisiin. Tilaisuuksiin riitti väkeä ja johtokunnalle toiveita toiminnalle. Vähitellen yhdistykseen kuulumista ja sen toimintaan osallistumista ei enää koettu niin tarpeelliseksi. Perheet saivat valmennusta ja koulutusta sijoittajilta ja Perhehoitoliitolta. Äkkiä yhdistys oli tilanteessa, jossa jouduttiin miettimään toiminnan lopettamista. Silloinen puheenjohtaja Eeva Siitonen kuitenkin valoi uskoa jäseniin. Hän rohkaisi meitä menemään eteenpäin matalalla profiililla ja katsomaan, mitä tulevaisuus tuo tullessaan.

Tällä hetkellä yhdistyksessä on noin 88 jäsentä ja noin 56 perhettä. Etelä-Karjalan perhehoitajat koostuvat pääosin lastensuojelun perhehoitajista eli sijaisvanhemmista. Lastensuojelun sosiaalityöntekijä Leena Hyvärisen mukaan Eksoten alueen sijaisperheisiin on sijoitettuna 62 lasta (Saila Melto 2015, 11). Näihin lukuihin sisältyvät kaikki toimeksiantosopimuksen mukaisesti sijoitetut lapset, eli eivät ammatillisiin perhekoteihin sijoitetut lapset.

Yhdistykseen kuuluu myös aikuisten mielenterveyskuntoutujien perhehoitoperhe sekä kehitysvammaisen perhehoitajuutta. Tarkkaa kartoitusta muista perhehoitomuodoista jäsenten keskuudessa ei ole tehty. Osa jäsenistä on kannatusjäseniä ja osalla perheistä ei tällä hetkellä ole sijoitettuna lasta tai nuorta. Yhdistyksen jäsenenä on myös henkilöitä, jotka ovat jo lakanneet toimimasta perhehoitajina ja hoitavat isovanhempien virkaa nykyisin jo aikuisten sijoituslastensa lapsille.

Samasta perheestä yhdistykseen voi kuulua 2 jäsentä. Toisen jäsenen osalta jäsenmaksu on pienempi. Yhdistyksen varsinaisiksi jäseniksi voivat liittyä kaikki hallituksen hyväksymät yksityiset henkilöt, jotka toimivat, ovat toimineet tai aikovat toimia perhehoitajina ja hyväksyvät yhdistyksen säännöt sekä suorittavat jäsenmaksun. Kannatusjäseniksi voivat liittyä kaikki yksityiset henkilöt tai oikeuskelpoiset yhteisöt, jotka haluavat tukea yhdistyksen toimintaa.

Hallituksen sääntömääräiset vuosittaiset kokoukset on toteutettu pääosin yhdistyksen sääntöjen määräämällä vähimmäisjäsen määrällä. Halukkuutta hallituksen jäseneksi ei jäsenistön keskuudessa ole. Tosin siihen halukkaita sitoutujia ei

hallituksen toimesta ole aktiivisesti etsittykään. Yhdistyksen hallitus on pitkään pitänyt yhdistystä pystyssä pienellä jäsenmäärällä vaihdellen hallituksen toimijoiden paikkaa yhdistyslain asettamien vaatimusten mukaisesti.

Aktiivitoimijoiden vähäisen määrän lisäksi haasteena yhdistyksen toiminnassa on ollut jäseniä kiinnostavan ja innostavan toiminnan löytäminen. Yhdistyksen toiminnan rahoitus koostuu jäsenmaksuista ja Perhehoitoliiton jäsenyhdistyksilleen jakamista vuosittain anottavista RAY:n avustuksista. Avustuksen määrä on suhteessa yhdistyksen jäsenten määrään. Etelä-karjalan perhehoitajat ry on järjestänyt tavoitteellista toimintaa jäsenjärjestöavustuksilla kahdesti, vuosina 2015 ja 2016. Raha-avustusten hakeminen perhehoitoliitolta vaatii toiminnan suunnittelua ja kohdentamista avustuksen tarkoitusta vastaavaan toimintaan. Kumpanakin vuonna avustukset tuli kohdentaa kahteen pakolliseen alueeseen: Hallitustyöskentelyn vahvistamiseen sekä perhehoitajan ja perheen tuen vahvistamiseen.

Hallitus on kahtena kesänä toteuttanut veneretken Saimaalla. Tuloksena mm. toimintasuunnitelman selkeytyminen, hallitustoimijoiden yhteishengen syveneminen, innostuksen ja avoimuuden lisääntyminen hallitustyössä. Perhehoitajille ja perheiden tuen vahvistamiseksi järjestettiin v.2015 heinäkuussa jäsenperheiden/perhehoitajien virkistys- ja vertaispäivä Ruokolahden Mietinsaareessa. Sää suosi, ilmapiiri oli lämmin ja loi hyvät puitteet tutustua toisiin perhehoitajiin perheineen. Osanottajien määrä oli kuitenkin vähäinen. Vuonna 2016 yhdistysväelle järjestettiin huvipuistopäivä Kouvolaan toukokuussa. Perheille matka oli ilmainen kuljetuksineen. Tähän tapahtumaan osallistui maksimimäärä jäseniä perheineen. Osa yhdistyksen järjestämästä toiminnasta on jouduttu perumaan, osanottajien vähyyden vuoksi.

Hallituksella on tahtoa "päivittää" yhdistyksen tilaa. Tämänhetkisen hallituksen mielestä yhdistyksen horrosmainen nykytila tulisi saattaa toimivammaksi, näkyvämmäksi ja mielenkiintoisemmaksi jäsenilleen. Hallituksen yhteisen näkemyksen mukaan päivitystä nykyaikaan kaivataan niin toiminnan kuin tiedotuksenkin saralla.

Edellinen Etelä-Karjalan perhehoitajien vuosikokous pidettiin Lappeenrannan linnoituksessa marraskuussa 2016. Jäseniä tiedotettiin vuosikokouksesta tekstiviestillä sekä yhdistyksen uusilla nettisivuilla. Osalle jäsenistä kutsu toimitettiin kirjeenä. Yhdistyksen varsinaisia jäseniä vuosikokoukseen saapui kaksi. Virallisen osuuden jälkeen kävimme vapaata keskustelua yhdistyksen yhteisöllisyyden lisäämisestä.

Osalla Etelä-Karjalan perhehoitoperheistä lapset tai nuoret ovat sijoitettuina pääkaupunkiseudulta ja sijoittajatahona on Helsinki. Suurimmalla osalla perheistä sijoittaja on Eksote (Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystoimisto). Eksoten tehtävänä on tuottaa terveyttä, hyvinvointia ja toimintakykyä edistäviä terveys-, perhe- ja sosiaali- sekä vanhustenpalveluja. Eksoteen kuuluu yhdeksän kuntaa: Lappeenranta, Lemi, Luumäki, Imatra, Parikkala, Rautjärvi, Ruokolahti, Savitaipale ja Taipalsaari. Imatra on mukana Eksotessa vain erikoissairaanhoidon ja kehitysvammaisten erityishuollon osalta (Eksote, Viestinnän yleiset periaatteet, 2016).

Oman haasteensa yhdistyksen toiminnan suunnitteluun tuo jäsenten paikallinen hajanaisuus. Alueena Etelä-Karjala sijoittuu itärajan tuntumaan kaakkois-suomeen. Parikkala sijaitsee pohjoisimpana ja Luumäki sekä Lappeenranta eteläisimpinä.

www.karjalankartat.fi 2016

Tämän hetken yhdistyksen jäsenrekisteritietojen mukaan Etelä-Karjalan perhehoitajista 20 asuu Lappeenrannassa. Imatralla toimii 11 perhettä. Ruokolahdella 6 ja Simpeleellä 5 perhettä. Savitaipaleella ja Parikkalassa perhehoitoperheitä on 4. Myös Lemillä, Rautjärvellä, Luumäellä ja Taipalsaarella on perhehoitajia. Yksi perhe asuu Lahdessa. Parikkalasta Luumäelle matkaa kertyy 134 km. Lappeenranta, Ruokolahti ja Imatra ovat sijainniltaan keskeisimpiä.

Tulevaisuudessa perhehoidon monimuotoisuus tuo oman lisähaasteensa yhdistyksen toimintaa ajatellen. Ikäihmisten perhehoidon rekrytointi on käynnistynyt Eksoten alueella ja todennäköisesti yhdistyksen perhehoitajien monimuotoisuus näin lisääntyy. Yhdistyksen on tulevaisuudessa toiminnan suunnittelussa huomioitava asia. Perhehoitoliiton jäsenyhdistyksistä jäsenmäärän vähyyden vuoksi vain muutamalla paikkakunnalla on eriytetty yhdistys vastaamaan perhehoidon moninaisuuteen. On selvää, että haasteet ja tuen tarpeet perhehoidossa ovat erilaiset riippuen perhehoidon muodosta. Koen kuitenkin, että perhehoitajuuden ydin on sama muodosta riippumatta. Perhehoitaja haluaa tarjota kodin ja perheen sitä tarvitsevalle lapselle, nuorelle, aikuiselle tai ikäihmiselle.

2.2 Toimeksiantosopimussuhteinen perhehoito

Perhehoidon pitkän historian voidaan sanoa alkaneen 1800-luvulla, jolloin keisariillisella asetuksella kiellettiin kerjääminen. Vielä 1800-luvulla oli tapana, että sukulaiset ja kyläläiset huolehtivat toisistaan. Lopuista pitivät huolen kirkko ja hyvät ihmiset. Kun keisari 1800-luvun alkupuolella julisti kerjäyksen kielletyksi, tilalle syntyivät eläte hoito, ruotuhoito ja vaivaistalo. Lapset, vaivaiset ja köyhät annettiin eläte hoitoon siihen kotiin, joka pyysi heistä vähiten korvausta. Tavoitteena oli, että kuntien kulut jäisivät mahdollisimman pieniksi. Näin syntyivät ikävän maineen saaneet köyhäinhuutokaupat. Niiden saama maine on vaikuttanut pitkään perhehoidon kehittämistyössä (Jari Ketola 2008, 15).

Nykyisen määritelmän mukaan perhehoidolla tarkoitetaan oman kodin ulkopuolista hoitoa tarvitsevan henkilön hoitamista yksityisessä perheessä, perheenjäsenenä. Perhehoito voi olla lyhytaikaista tilapäistä hoitoa tai jatkuvaa kestäen vuosia tai jopa vuosikymmeniä. Perhehoito käsittää lastensuojelun perhehoidon lisäksi myös perheissä hoidettavat ikäihmiset, kehitysvammaiset ja aikuiset mielenterveyskuntoutujat. Etelä-Karjalan perhehoitajien jäsenistöstä lähes kaikki toimivat lastensuojelun perhehoitajina. Lasten ja nuorten perhehoitajia kutsutaan yleensä sijaisvanhemmiksi ja perhettä sijaisperheeksi. Käytän työssäni myös sijaisvanhemmat nimikettä kohdentaakseni perhehoitajuuden opinnäytetyössäni käsiteltävään perhehoidon muotoon. Virallisesti heidän nimikkeensä on perhehoitaja, jonka oikeuksia ja velvollisuuksia määrittää perhehoitolaki 263/2015.

Perhehoitoa käytetään lastensuojelussa sekä sijaishuollon muotona huostaan otetulle lapselle tai nuorelle, että avohuollon tukitoimenpiteenä. Perhe voi toimia lastensuojelun kriisi- tai tukiperheenä ja tarjota lyhyt aikaista perhehoitoa. Tällöin lapsen sijoitus perheessä kestää lapsen tuen tarpeiden kartoituksen ajan. Kartoitukseen kuluva aika voi vaihdella viikoista mahdollisesti vuoteen tapauskohtaisesti. Tukiperheiden ja lyhytaikaista perhehoitoa tarjoavien perheiden tarve on kasvanut voimakkaasti viime vuosina. Huostaan otettujen lasten sijoitukset ovat usein pitkäaikaisia sijoituksia, vaikka huostaanotto on voimassa lain mukaan toistaiseksi.

Sijaisvanhemmaksi ja aikuisten perhehoitajaksi voi ryhtyä tehtävään sopiva henkilö, joka on saanut ennakkovalmennuksen ja jolla on vaadittavat perhehoitajan tehtävään edellytettävät valmiudet. Perhehoitajaksi voi ryhtyä parisuhteessa tai yksin elävä. Perheessä voi olla omia lapsia, mutta sitä ei edellytetä. Sijaisperheiksi toivotaan yhä enemmän lasten ja nuorten sukulais- tai muita läheisperheitä (Perhehoitoliitto 2016).

Perhehoitolain perusteella perhehoitajan tulee suorittaa valmennus ennen toimeksiantosopimuksen tekemistä. Perhehoitajiksi ryhtyvien lapsen sukulais- ja läheisperheiden valmennus voidaan järjestää viimeistään vuoden sisällä sijoituksesta. Valmennuksen tulee olla riittävän pitkä ja prosessinomainen ja sen tulee sisältää perhehoitajan asemaa, velvollisuuksia ja lainsäädäntöä koskeva osuus.

Valmennuksen perusteella tehdään kirjallinen arviointi perhehoitajaksi ryhtyvän valmiuksista ja edellytyksistä toimia perhehoitajana. Lastensuojelun perhehoidon valmennuksessa tulee huomioida myös sijoitettavien lasten ja nuorten erityisryhmät (Perhehoitoliitto 2016).

Sijaisvanhemmaksi ja perhehoitajaksi aikova tekee yhteistyötä kunnan, kuntien yhteisen alueellisen perhehoitoyksikön tai muun perhehoitopalveluja tuottavan tahon kanssa. Ennakkovalmennuksen jälkeen tehdään toimeksiantosopimus sijoittavan kunnan kanssa.

Toimeksiantosopimus on se keskeinen asiakirja, jossa perhehoitaja ja sijoittaja (kunta, Kuntayhtymä, erityishuoltopiiri, sairaanhoitopiiri) sopivat hoitosuhteeseen liittyvät molemminpuoliset oikeudet ja velvollisuudet (Perhehoitolaki 263/2015). Toimeksiantosopimus tehdään jokaisen perhehoitoon sijoitetun osalta erikseen. Sopimuksen allekirjoittavat molemmat puolisot, kun tarkoituksena on, että molemmat puolisot vastaavat perhehoitoon sijoitetun hyvinvoinnista. Myös muiden hoitoon osallistuvien kanssa voidaan tehdä erillinen sopimus tarvittaessa.

Toimeksiantosopimus tulee tehdä ennen sijoittamista. Se tulee tarkistaa tilanteen muuttuessa ja toisen sopijapuolen sitä esittäessä. Sopimusta ei voi muuttaa yksipuolisesti. Myös sen tarkistaminen edellyttää neuvottelua. Toimeksiantosopimuksella toimivat sukulais- tai läheissijaisvanhemmat ovat asemansa ja oikeuksiansa puolesta vastaavassa asemassa kuin muutkin toimeksiantosuhteiset perhehoitajat. Sopimuksen liitteeksi tulee hoidettavaa koskeva asiakassuunnitelma tai hoito- ja palvelusuunnitelma.

Huostaan otetun lapsen vanhemmille on lisäksi laadittava vanhemmuuden tukemiseksi erillinen asiakassuunnitelma, jollei sen laatimista ole pidettävä tarpeettomana. Suunnitelma laaditaan tarvittaessa yhteistyössä muun sosiaali- ja terveydenhuollon, kuten päihde- ja mielenterveyshuollon kanssa (Lastensuojelulaki 417/2007). Asiakassuunnitelman neuvotteluissa on tärkeää, että kaikki asiaan osalliset ovat mukana ja saavat sanoa mielipiteensä. Mahdolliset eriävät mielipiteet kirjataan ylös. Asiakassuunnitelma on laadittava myös silloin, kun asianosaiset eivät halua osallistua sen laatimiseen. Jos asiakassuunnitelmaa ei ole voitu

laatia yhteistyössä kaikkien huoltajien kanssa, on se lähetettävä myös sille huoltajalle, joka ei ole siihen osallistunut. Tässä on kuitenkin huomioitava alaikäisen asiakkaan kielto-oikeus sosiaalihuollon asiassa.

Asiakassuunnitelma arvioidaan tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran vuodessa Laki velvoittaa lisäksi asiakassuunnitelman tarkistamiseen erityisen huolenpidon päättyessä (Lastensuojelulaki 417/2007). Asiakassuunnitelmaa täydennetään tarvittaessa erillisellä hoito- ja kasvatussuunnitelmalla. Hoito- ja kasvatussuunnitelma konkretisoi asiakassuunnitelmaan kirjatut tavoitteet arkipäivän tavoitteiksi ja kuvaa yksityiskohtaisesti sen, miten lapsen tarpeisiin vastataan.

2.3 Hyvän perhehoidon tuki ja yhteistyö

Ensisijainen vastuu perhehoitajien tuen järjestämisessä on sillä kunnalla, joka on sijoittanut lapsen perheeseen. Sijaisperheiden käytettävissä ovat luonnollisesti yleiset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, mutta lisäksi myös lakisääteiset perhehoitolain mukaiset tuen muodot. Perhehoidon onnistumisen ja laadun kannalta toimiva yhteistyö ja oikeanlainen tuki ovat ratkaisevan tärkeitä. Perustana toimivalle tuelle on perhehoitajan ja hänen vastuutyöntekijänsä välinen yhteistyö.

Hyvään yhteistyöhön tarvitaan yhteisen tiedon lisäksi luottamusta, toisen tehtävän arvostusta ja vuorovaikutustaitoja. Erityisesti sijaisvanhemmuudessa tunteet ovat usein vahvasti läsnä yhteistyötilanteissa. Perhehoito myös tapahtuu perhehoitajan yksityiskodissa, eikä kyse ole työsuhteesta. Näiden asioiden yhdessä tunnistaminen heti sijoituksen alussa voi edistää hyvän yhteistyön käynnistymistä (Perhehoitoliitto 2016).

Perhehoitolain mukainen tuki:

Hoitopalkkio perustuu hoidon vaativuuteen ja sitovuuteen. Päätoimisille perhehoitajille hoitopalkkio on usein ainoa toimeentulon lähde. Perhehoitajan kokema taloudellinen turvallisuus vaikuttaa myös perhehoitajana jaksamiseen. Hoitopalkkiosta sopiminen ja sen määräytyminen ovat oleellinen osa-alue koko sijoitusprosessia (Perhehoitoliitto 2016).

Perhehoidon onnistumisen kannalta perhehoitajien täydennyskoulutukseen ja työnohjaukseen kannattaa satsata. Nykyisin täydennyskoulutus ja työnohjaus nähdään jo perhehoitajan velvollisuuksina, ei pelkästään perhehoitolain mukaisina oikeuksina.

Perhehoitajalle tulee nimetä vastuutyöntekijä, joka vastaa perhehoitajan saamista tuesta. Perhehoitajalla tulee myös olla mahdollisuus tavata riittävästi vastuutyöntekijäänsä ja saada häneltä tukea hyvän perhehoidon toteuttamiseen. Riittävä yhteydenpito edistää myös yhteistyön toimivuutta.

Perhehoitajan oikeus vapaaseen on ensisijaisesti tukea jaksamiseen. Vapaan järjestyminen ja mahdollisuus irrottautua sitovasta ja usein myös vaativasta tehtävästä tukee perhehoidon onnistumista ja perhehoidossa olevan henkilön hyvinvointia.

Vertaistukea tulisi olla tarjolla perhehoitajien lisäksi myös perhehoidossa oleville lapsille ja nuorille ja heidän vanhemmilleen (Perhehoitoliitto 2016).

2.4 Yhdistyksen toiminnan suunnittelu

Yhdistyksen hyvä toimintakulttuuri perustuu mm. avoimuuteen, tasa-arvoisuuteen, toisen kunnioittamiseen, rakentavaan vuorovaikutukseen, yhteisöllisyyteen ja palkitsemiseen. Positiivinen yhdessä tekeminen ja me-henki luovat hyvän pohjan vapaaehtoistoiminnalle. Toiminta kannattaa suunnitella pitkäjänteisesti ja maltillisesti. (Hyvän yhdistystoiminnan opas 2010). Kaikkea toimintaa ja kaikkea toiminnan ohjausta (arviointi, laadunhallinta jne.) ohjaa yhteisön perustehtävä - se sääntöihin kirjattu tarkoitus, jota toteuttamaan yhteisö on perustettu.

Organisaatioiden menestystekijöitä voidaan hahmottaa inhimillisen, sosiaalisen ja fyysisen pääomakäsitteen kautta. Yksinkertaistetusti sanoen inhimillinen pääoma on yksilöiden henkistä omaisuutta, kun taas sosiaalinen pääoma muodostuu

toimijoiden välisessä vuorovaikutuksessa. Fyysinen pääoma viittaa lähinnä euroihin pankissa. Menestyminen koostuu aina useista tekijöistä. Tärkein paikallis-yhdistysten menestymisen kriteeri lienee kuitenkin se, että toimijat itse ovat tyytyväisiä yhdistyksensä toimintaan ja kokevat sen mielekkääksi (Kansalaisyhteiskunta 2016).

Aaro Harjun teoksen (Järjestön kehittäminen, 2004) päähuomio on yhdistyksen toiminnan jatkuvassa, systemaattisessa uudistamisessa. Keskeisellä sijalla ovat toiminnan laaduntaminen ja johtamisen kehittäminen. Teos kannustaa menestykseen pyrkiviä ja yhdistyksen säilyvyyteen tähtääviä järjestöjä rohkeaan toimintaan, organisaation ja toimintatapojen kehittämiseen.

Yhdistyksen toiminnan suunnittelu on monivaiheinen ja laaja prosessi. Huomioitavia toimintoja ja niiden välisiä yhteyksiä on monia. Toimintaa suunnitellessa tulee erottaa projektien ja kokonaistoiminnan suunnittelu. Ihannetilanteessa kokonaistoiminnan suunnittelussa huomioidaan siihen kiinnittyvät projektit, ja projektien suunnittelussa otetaan huomioon emo-organisaation perustoiminta. Näin projekti palvelee kokonaistoiminnan tavoitteita, vaikka se toteutettaisiin erillisrahoituksella. Lisäksi projektin tulosten juurtumisen kannalta on erityisen tärkeää, että jo suunnitteluvaiheessa projektia tarkastellaan osana kokonaistoimintaa. Projekti on rajattuihin tavoitteisiin pyrkivä, ajallisesti rajattu kertaluonteinen tehtäväkokonaisuus. Projektissa on selkeästi määritelty toteuttaja, resurssit ja panokset (Järjestötoiminnan tietopalvelu – Järjestö- ja yhdistystoiminta 2016).

Kari Loimu (Johda yhdistyksesi menestykseen 2005, 158-206) erottelee yhdistyksen kehittämiseen liittyvän prosessin kolmeen selvästi toisistaan erottuvaan osaan:

1. Yhdistyksen nykytilanteen selvittäminen
2. Strateginen suunnittelu, jossa aikajänne on useita vuosia
3. Vuoden toiminnan suunnittelu

Yhdistyksen nykytilan tutkiminen ja selvittäminen voidaan suorittaa monella tavalla. Sari Jurvansuu (Paikallisyhdistyksen menestystekijät, 2002) on listannut yhdistyksen menestyneen toiminnan kannalta olennaiset asiat seuraavasti:

1. Sitoutunut ydinjoukko
2. Koulutusmyönteisyys
3. Valmius ottaa vastaan haasteita ja sietää riskejä
4. Jäsenten mahdollisuus vaikuttaa järjestettävään toimintaan
5. Avoimuus ympäristön suhteen
6. Monipuoliset toimintatavat ja osallistumismahdollisuudet

Kuuteen menestystekijään on päädytty myös kirjassa Yhdistystieto 2 -Menestyvä järjestö (Loimu 1989). Yhdistyksen menestystekijöitä voi pohtia itsekin. Yhdistyksen hallituksen jäsenten välisellä avoimella keskustelulla ja rehellisellä pohdinnalla mahdollistuu yhdistyksen vahvuuksien sekä kehittämisalueiden löytäminen.

Strateginen suunnittelu käsittää vision, perustehtävän, arvojen ja järjestöidean määrittämisen sekä keskipitkän tähtäimen päämäärien pohtimisen. Strategisessa suunnittelussa aikajänne on vuosia. Vision ja perustehtävän kohdalla puhutaan noin kymmenen vuoden perspektiivistä. Päämääriä pohdittaessa aikajänne on muutamia vuosia. (Loimu 2005)

Loimun (2005) mukaan yhdistyksen vuosisuunnittelun tulee olla täynnä kunnianhimoa ja voittamisen halua. Ilman mittavia tavoitteita on vaikea saada tärkeitä asioita aikaan. Lisäksi tavoitteita täytyy pystyä mittaamaan objektiivisesti euroina, osallistumiskertoina, jäsenmäärinä tms. Subjektiiivinen mittari on epämääräisempi. Sitä käytetään muun muassa mitattaessa yhteistyötaitojen kehittymistä, tiedon tason lisäämistä ja hengen paranemista koskevien tavoitteiden saavuttamista. Hallituksen yhteistyöhalun kehittymistä voidaan mitata esimerkiksi haastattelun tai osallistuvan havainnoinnin avulla vaikkapa vuoden välein. Yhtä luotettavan kuvan yhteistyön kehittymisestä antaa todennäköisesti hallituksen jäsenillä oleva tunne. Jos heistä tuntuu, että yhteistyö on kehittynyt, se myös on kehittynyt.

Vuosisuunnittelun tavoitteiden tulee olla myös haastavia, saavutettavissa ja hyväksyttävissä olevia sekä sopivia yhdistyksen perustehtävän kanssa. Hyvän tavoitteen asettamisen jälkeen vastuullisilla on oltava tunne, että tavoitteen saavuttamiseksi joudutaan tekemään tosissaan töitä. Puuhastelemalla siihen ei päästä.

Järjestöissä arviointi on kiinteä osa kehittämistyötä. Arvioinnin avulla osataan tehdä tarvittavia suunnanmuutoksia ja korjauksia oikeaan aikaan. Toiminnan kehittäminen on päättymätön, jatkuvasti uusiutuva kehä: suunnitelmista seuraa toimintaa jota arvioidaan, ja tarvittaessa suunnataan uudelleen, sekä ideoidaan uutta.

SOSTE 2016

Suomen sosiaali ja terveys ry:n mukaan toimiva suunnitelma tukee tavoitteellista toimintaa ja auttaa arvioinnissa. Se on usein myös edellytys toiminnan rahoitukselle. Suunnitelmaa tehtäessä joudutaan pohtimaan tavoitteiden realistisuutta

suhteessa tarpeisiin ja käytettävissä oleviin resursseihin. Samalla määritellään tavoitteiden saavuttamiseksi toteuttavat tehtävät sekä niihin käytettävä aika, ja jaetaan vastuut.

Arvioiva ajattelu siis käynnistyy jo suunnitteluvaiheessa. Arvioimme esimerkiksi toimintaympäristöä ilmiöineen sekä tarvetta toiminnalle, käytettävissä olevia resursseja ja mahdollisuuksia toteuttaa tavoitteemme (SOSTE 2016).

3. TUTKIMUSASETELMA JA MENETELMÄT

Tutkimuksen kohteena ovat Etelä-Karjalan perhehoitajat ry:n varsinaiset jäsenet. Yhdistyksen jäsenten äänen kuuleminen luo pohjan yhdistyksen merkitykselliselle ja jäseniä hyödyntävälle toiminnalle. Etelä-Karjalan perhehoitajat ry:n pääasiallinen rahoitus tulee jäsenmaksuista, joten jäsenten tulee saada vaikuttaa yhdistyksensä toiminnan kehittämiseen. Saadakseni yhdistyksen jäsenten ääntä kuuluviin, toteutin jäsenkyselyn yhdistyksen verkkosivuilla. Vastaajien vähäisen määrän vuoksi, päätin toteuttaa lisäksi puhelinhaastattelun jäsenille. Tutkimuksen luotettavuuden kannalta aineiston määrällä on olennainen merkitys. Halusin työssäni valottaa mahdollisimman kattavasti Etelä-Karjalaisten perhehoitajien ajatuksia yhdistyksen kehittämisen suunnasta.

3.1 Tutkimusote

Tutkimusote opinnäytetyössäni on pääosin laadullinen tutkimus. Tavoitteena on tuoda esiin yhdistyksen jäsenten toiveet ja odotukset yhdistyksen toiminnan suhteen sekä saada aikaan muutosta ja vaikuttaa yhdistyksen toimintaan sekä jäsenten mielenkiintoon yhdistyksen toimintaa kohtaan. Näiltä osin tutkimus sisältää myös monistrategisen tutkimuksen piirteitä. Tutkijan roolissani opinnäytetyön eri vaiheissa olen sekä aktiivinen toimija että ulkopuolinen osallistuja. Opinnäytetyön prosessi lähti liikkeelle yhdistyksen kotisivujen perustamisesta. Teorian ja

käytännön suhde työssäni on siis myös vuorovaikutteinen. Jorma Kananen (2014, 22) valottaa taulukon avulla eri tutkimusotteiden ja menetelmien ominaisuuksien luokittelua.

Tutkimuksen tavoitteet (tarkoitus) vaihtelevat ymmärryksen ja vaikuttamisen välillä. Kaikki tutkimus perustuu ymmärrykseen eli ”Mistä tässä on kyse?” Emme voi vaikuttaa, jos emme tiedä mihin vaikuttaa ja miten ilmiö toimii. Sama koskee enustamista. Ymmärryksen tuottaa aina laadullinen tutkimus, eli laadullista tutkimusta voidaan pitää kaikkien tutkimusotteiden perustana (Kananen, 23-24).

3.2 Yhdistyksen kotisivut

Kun opinnäytetyön tilaaja toukokuussa 2016 varmistui, aloitin yhdistyksen verkkosivujen perustamisen. Koin jonkin konkreettisen asian toteutumisen tärkeänä osana opinnäytetyötäni. Tutustuin muiden paikallisyhdistysten kotisivuihin. Työstin sivuja touko-kesäkuun vaihteessa ja Perhehoitoliiton tiedottaja Kirsi-Marja Nurminen oli suurena tukena ohjeistamassa puhelimitse etenkin aloitusvaiheessa. Kahden vuoden takainen Perhehoitoliiton vuosikokousta edeltävä päivä sisälsi nettisivukoulutusta paikallisyhdistyksille. Tilasin jo tuolloin materiaalin sähköpostiini. Useammassa hallituksen kokouksessa sivuttiin yhdistyksen omien verkkosivujen perustamista helpottamaan ja parantamaan sisäistä tiedonkulkua. Tuolloin Perhehoitoliiton 21 paikallisyhdistyksestä 15 omasi kotisivut.

Aiempaa kokemusta nettisivujen perustamisesta, ylläpidosta tai päivityksestä minulla ei ollut. Tällä hetkellä kotisivut ovat olemassa ja toimivat tiedon välittäjänä yhdistysasioissa sähköpostin ja kirjeiden lisäksi. Sivut vaativat säännöllistä päivitystä. Tähän saakka olen vastannut ainoana henkilönä sivujen ylläpidosta. Sovimme sivujen sisältöön liittyvistä asioista hallituksen kokouksissa.

Saadakseni tietoa Etelä-Karjalan alueella toimivien perhehoitajien näkemyksistä perhehoitoyhdistyksen toiminnasta, toteutin verkkokyselyn perustamillani yhdistyksen uunituoreilla verkkosivuilla. Muokkasin Pirkanmaan perhehoitajat ry:n jäsenilleen teettämän kyselyn vastaamaan E-K:n perhehoitajien tarpeita.

3.3 Sähköinen jäsenkysely ja puhelinhaastattelu

Yhdistyksen omat verkkosivut julkaistiin kesäkuussa 2016. Tiedottaminen yhdistyksen kotisivuista ja www osoitteesta välitettiin kaikille ajantasaiset yhteystiedot omaaville yhdistyksen jäsenille jäsenkirjeellä heinäkuussa 2016. Kirjeitä postitettiin yhteensä 52 perheeseen. Kirjeessä kehoitettiin jäseniä osallistumaan jäsenkyselyyn, jonka tarkoituksena on kehittää yhdistyksen toimintaa jäsenlähtöisemmäksi. Samassa kirjeessä välitettiin kiitos yhteisestä onnistuneesta yhdistyksen tapahtumasta sekä pyydettiin jäseniä päivittämään yhteystiedot.

Toteutin nettikyselyn eli kyselytutkimuksen internetsivuilla sähköpostikyselyn sijaan. Näin kysely voitiin toteuttaa anonymisti. Mielestäni kysely oli tarpeeksi lyhyt ja tehokas. Lisäksi Pirkanmaalaisten perhehoitajien hyvä vastausprosentti vaikutti valintaan. Pirkanmaan perhehoitajat ry toteutti lähes vastaavan tyytyväisyyskyselyn jäsenilleen loppuvuodesta 2015. Pirkanmaalaisten yhdistyksessä jäseniä on noin 300. Jäsenkyselyyn vastanneita oli 59. Pirkanmaalaisista perhehoitajista lähes jokaisen vastanneen perheessä oli perhehoidossa lapsia ja nuoria, kuudessa kehitysvammaisia ja yhdessä ikäihmisiä.

Nettikyselyllä on helppo selvittää, mikä on jonkin asian tilanne juuri nyt tai lähitulevaisuudessa. Nettikysely on nopea, helppo ja edullinen tutkimusmenetelmä. Vastausten kokoaminen ja analysointi on helppo toteuttaa. Vaarana nettikyselyssä voidaan pitää sitä, että osa mahdollisista vastaajista jää tutkimuksen ulkopuolelle tai että samat vastaajat vastaavat monta kertaa.

Sähköiseen jäsenkyselyyn tuli vastauksia yhteensä 7 kpl. Kyselyyn vastanneiden vähäisen määrän vuoksi, muutin vastauksien viimeistä palautuspäivää kahteen otteeseen myöhäisemmäksi. Näin ollen viimeiseksi palautuspäiväksi muodostui 15.09.2016. Laitoin myös elokuun 2016 lopulla yhdistyksen etusivulle muistutuksen jäsenkyselyn voimassaolosta. Muistutuksessa mainintana jäsenten vastamisen merkitys yhdistyksen toimintaa suunniteltaessa.

Yhtenä syynä vastausten vähäiseen määrään voidaan olettaa olevan kotisivujen tuoreus. Puhelinhaastattelun perusteella kotisivuihin oli käynyt tutustumassa ai-noastaan muutama jäsen. Vaikka usea haastateltu ilmoitti saaneensa tiedon si-vujen julkaisusta, oli niihin tutustuminen jäänyt väliin syystä tai toisesta. Sivujen julkaisu ajoittui kesään, jolloin perheillä on loma-aika ja mielenkiintoa yhdistyksen verkkosivuihin tutustumiseen ei ehkä ole ollut.

Verkkokyselyn vastausmäärän vähäisyyden vuoksi tarvitsin lisää tietoa jäsenten mielipiteistä. Päädyin puhelinhaastatteluun saadakseni mahdollisimman katta-vasti yhdistyksen jäsenten äänen kuuluville. Lisäksi hallituksen kokoontumisissa olimme pohtineet yhtenä vaihtoehtona jäsenille teetettyä soittokierrosta saadak-semme selville jäsenten toiveita toiminnan suunnittelua varten. Toteutin haastat-telut neljän päivän aikana 2-3.11. ja 7-8.11.2016. Kävin jäsenrekisterin kaikki jäsenperheet läpi ja soitin yhteensä n.40 puhelua. Suoritin haastattelun 25:lle per-hehoitajalle. Osa jäsenten yhteystiedoista oli puutteellisia tai virheellisiä. Ellen ta-voittanut vastaanottajaa, siirryin seuraavaan puheluun.

Nettikyselyn vähäiset vastaukset (7) oli helppo käsitellä kirjalliseen muotoon. Pu-helinhaastattelut toteutin teemahaastattelulla ja nauhoittamalla. Haastattelun ai-heet luokittelin alun perin kolmeen pääteemaan, joihin vastaamisen katsoin par-haiten vastaavan tutkimukseni tavoitteisiin. Litteroin karkeasti puhelinhaastatte-lun teemoittain. Lisäksi tein muistiinpanoja teemojen ulkopuolelta esiin tulleesta aineistosta pyrkien olemaan avoin haastateltavien esiin tuomille erilaisille näkö-kulmille.

4. TIETOPERUSTA

Voitto Helander (Paikallisyhdistys lähikuvassa 2001,1) kuvaa tutkimusraportis-saan kansalaisjärjestöjen kansalaisille tarjoamia toiminnan ja vaikuttamisen foo-rumeita. Niiden kautta rakentuu merkittävällä tavalla samassa elämäntilanteessa

olevien ihmisten tuki toisille eli vertaistuki. Toisaalta toiminta kansalaisjärjestöissä on omiaan pitämään ihmisiä elämässä kiinni ja luomassa uskoa tulevaisuuteen niissäkin tilanteissa, jolloin muita toiminnan areenoita esimerkiksi palkkatyötä ei ole. Kansalaisjärjestöt ovat myös tuottamassa tietoa ihmisten arjesta ja saattavat heikkoja signaaleja päätöksentekoon mukaan. Parhaimmillaan kansalaisjärjestöt ovat tasa-arvon puolustamisen ja demokratian yksi tärkeä kulmakivi.

Yhdistykset toimivat erilaisissa rooleissa ja täyttävät erilaisia funktioita jäsentensä yhdysiteinä. Keskeinen kysymys tämän hetken järjestötoiminnassa on "palvelu" vai "ääni"? Per-Erik Isaksson (1997, 21-24) on kirjannut kaksitoista erillistä järjestöroolia, osin lähekkäisinä tai miltei päällekkäisinä. Niistä useat sopivat erilaisin painotuksin myös paikallisyhdistyksiin. Näihin Per-Erikin kirjaamiin yhdistyksen moninaiisiin rooleihin perustuen Voitto Helander (2001, 35- 36) on paikallisyhdistysten luonnetta pohtiessaan tullut siihen tulokseen, että paikallisyhdistykset voivat täyttää ainakin kolmenlaisia funktioita. Ne voivat toimia yhteisökiinteyttä lisäävinä jäsentensä yhdessäolositeinä. Paikallisyhdistys voi tuottaa myös palveluja jäsenilleen tai ulkopuolisia varten tai olla yhteiskunnallisena vaikuttajana joko jäsentensä etujen ajamiseksi tai jäsenten hyväksymien tavoitteiden edistämiseksi. Yhdistysten yleisluonnetta koskevassa parivertailussa tulokset osoittavat useimpien paikallisyhdistysten painottavan selvästi useammin luonnettaan sosiaalisen yhdessäolon organisaationa kuin yhteiskunnallisen vaikuttamisen väylänä.

Laajempaa näkökulmaa perhehoitajien ja perhehoidossa hoidettavien lasten ja nuorten tarvitsemaan tukeen tuo esiin Leena Valkosen kirjoittama Perhehoitoliitto ry:n v.2014 julkaisema teos: Sijaisvanhemmat. Leena Valkosen teos on tutkimus sijaisvanhemmista ja sijaisvanhemmuudesta. Kirjaan on koottu kokonaisuus yhteensä 58 sijaisvanhemman haastattelun tai tekstin kautta.

Tukitoiveina sijaisvanhempien ajatuksissa toistuivat toiveet sosiaalityöntekijöiden tavoitettavuudesta, aktiivisempi yhteydenpito sekä tiedon saanti tarjolla olevasta tuesta. Sijaisvanhemmat toivoivat sosiaalityöntekijöiden tukea lapsen biologisten vanhempien suhtautumiseen sijoituksen hyväksymisessä. Sosiaalitoimelta kaivattiin myös enemmän tietoa ja koulutusta esimerkiksi lasten kriiseihin tai siihen

liittyen, miten toimia sijoitetun lapsen vanhempien kanssa. Tukitarpeissa nousivat esille myös loma-asiat, ammatillinen tuki ja vertaistuki. Jotkut kaipasivat myös tukihenkilöä tai mentoria etenkin sijoitusvaiheen alussa.

Saila Melton opinnäytetyö, ”Sijaisvanhempien tuen riittävyys Eksoten alueella-sijaisvanhempien näkökulmasta” (2015) nostaa esiin sijaisvanhempien toiveet vertaistukiryhmästä sijoitetuille lapsille, sijaisvanhemmille ja sijoitettujen lasten biologisille vanhemmille. Yhteistyö muiden sijaisvanhempien kanssa koettiin myös tärkeäksi kokemuksien vaihtamisen ja jakamisen kannalta. Osalla sijaisvanhemmista vapaat eivät toteutuneet lainkaan.

Pirkanmaan perhehoitajat ry:n jäsenkyselyn tuloksissa perhehoitajien päällimmäiset toiveet yhdistyksen toiminnalle olivat vertaistapahtumat perhehoitajille ja koko perheelle sekä lapsille ja nuorille. Toiminnan sisällöksi toivottiin koulutusta ja perhehoitajien virkistystä. Myös koko perheen virkistys ja vertaisryhmät saivat kannatusta. Vastauksissa ehdotettiin mm. Risteilyä, konserttia ja kylpylää sekä kiitettiin jo toteutuneesta toiminnasta. Jäsenten muita toiveita olivat tiedotuksen lisääminen sekä infoa veroista ja eduista. Työssä jaksaminen, parisuhteen kie-murat ja perhehoitajien terveydenhuolto nostettiin esiin avoimessa kysymyk-sessä. Kynnyskysymykset tapahtumiin osallistumisessa olivat vaikeus päästä irti kotiympyröistä ja edullisen virkistymisen mahdollisuus.

Viimeisimmät lakimuutokset perhehoitolakiin astuivat voimaan 1.7.2016. Muutos-ten myötä toimeksiantosuhteisten perhehoitajien vapaan määrä lisääntyy, pää-toimisille perhehoitajille turvataan säännölliset hyvinvointi- ja terveystarkastukset ja perhehoidosta maksettava vähimmäispalkkio nousee. Näistä muutoksista huo-limatta sijaisperheiden saama tuki on edelleen riittämätöntä ja sattumanvaraista. Perhehoitajien sosiaaliturvassa on parantamisen varaa mm. eläke- ja työttömyys-turvan osalta.

Hallituksen tavoitteleva perhehoidon lisääminen edellyttää uusien perhehoitajien lisäksi kunnilta ja tulevilta sote- alueilta riittävästi osaavia ja perhehoitoon pereh-tyneitä työntekijöitä. Myöskään perhehoitolain edellyttämä yhteistyö perhehoita-

jan ja sijoittajan kesken ei voi toteutua halutulla tavalla, jos sijoittajatahon työntekijöillä ei ole aikaa perheille. Sosiaalityöntekijöiden määrä lasta kohden vaihtelee kunnittain.

Lastensuojelun keskusliitto Talentia julkaisi v.2013 kyselyn asiakastyössä toimivien näkemyksistä lastensuojelun asiakasmäärästä. Silloin vastaajien mukaan sopivin asiakasmäärä sosiaalityöntekijää kohden oli 21–30 lasta (46 %), myös 31–40 lasta sai kannatusta (41 %). Virallista suositusta lastensuojelun asiakasmäärästä ei Suomessa ole, mutta Talentian suositusten mukaan sopiva asiakasmäärä olisi 40 asiakasta per työntekijä. Yhä julkaisemattomien lastensuojelun laatusuositusten mukaan ihanteellinen määrä olisi tätä pienempi: korkeintaan 35 lasta, jos kunnassa on sosiaaliohjaajia, ja korkeintaan 20 lasta, jos sosiaalityöntekijä hoitaa lastensuojeluprosessia yksin. Määrät vaihtelevat kunnittain (Talentia 06.10. 2016). Talentia on sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö, joka valvoo jäsentensä etuja työelämässä.

Jari Ketolan (2008) perhehoitoliiton kanssa yhteistyönä toteutetun kirjan johtajuutuksena perhehoidon vahvuuksista riippumatta perhehoidon muodosta nähdään yksilöllisyys, turvallisuus, mahdollisuus kiintyä sekä pitkät, usein läpi elämän kantavat ihmissuhteet. Perhehoito on myös kustannuksiltaan edullisin hoitomuoto. Silti perhehoitoa käytetään vähän. Kaikilla toimintatasoilla tarvitaan lisää tietoa perhehoidosta ja sen mahdollisuuksista, jotta voisimme tulevaisuudessakin antaa hyvää perhehoitoa sitä tarvitseville.

Suomessa perheisiin sijoitetaan ainoastaan 36% sijaishuollossa olevista lapsista ja nuorista. Muissa pohjoismaissa lukuun ottamatta Islantia, perheisiin sijoitetaan huomattavasti suurempi määrä sijaishuoltoa vaativia lapsia. Norjassa vastaava luku on 85% ja Ruotsissa 72%. Lähes puolet Suomessa (47 %) asuvista huostaan otetuista lapsista ja nuorista sijoitetaan laitokseen (Samlet Rapport i Nordiska lander 2002, Jari Ketola, 35).

Mielestäni varsin merkittäviä eroja ottaen huomioon perhehoidon inhimillisen ja taloudellisen edun verrattuna laitoksiin tai muihin sijaishuoltopaikkoihin. Tokikaan perhehoito ei aina pysty vastaamaan sijoitettavan lapsen tai nuoren parhaan

mahdollisen hoidon tarpeeseen, kaikkia sijaishuollon muotoja tarvitaan. Suuret erot pohjoismaisen vertailun mukaan kuitenkin ihmetyttävät. Ovatko kriteerit lapsen erityistuen ja ammatillisempaa otetta kaipaavan kasvatuksen suhteen Suomessa kriittisemmät kuin muissa pohjoismaissa? Vai tuetaanko perhehoitajia esim. Ruotsissa ja Norjassa niin, että vaativampiakin erityistarpeita tarvitsevaa lasta pystytään hoitamaan kodinomaisesti perheissä.

4.1. Perhehoito osana lastensuojelua

Lastensuojelun perhehoito tarkoittaa huostaan otetun lapsen hoidon, kasvatuksen ja muun ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä sosiaalilautakunnan tehtävään hyväksytyssä ja lapsen näkökulmasta sopivassa perheessä. Se antaa lapselle ja nuorelle mahdollisuuden perhe-elämään, mikä edistää hänen perusturvallisuuttaan, psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista kehitystään. Perhehoidon tehtävänä on myös auttaa lasta palaamaan takaisin syntymäperheeseensä silloin, kun se on mahdollista.

Lastensuojelu on osa lasten ja nuorten julkista lainsäädäntöön perustuvaa huolenpitoa, jonka tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Mikäli lapsen biologiset vanhemmat eivät tähän kykene, lapsi voidaan ottaa huostaan ja sijoittaa kodin ulkopuolelle.

Lastensuojelulaki 40 § 2007 määrittää tilanteet, joissa lapsi on otettava sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen huostaan ja järjestettävä hänelle sijaishuolto. Huostaanoton perusteina voivat olla puutteet lapsen huolenpidossa sekä muut kasvuolosuhteita uhkaavat, vakavasti lapsen terveyttä tai kehitystä vaarantavat kasvuolosuhteet. Myös lapsen itseensä kohdistama vakavasti terveyttä tai kehitystä vaarantava käytös katsotaan tilanteeksi, jolloin huostaanotolle on perusteita.

Ennen huostaan ottoa tulee lapsen ja perheen tilannetta arvioida monipuolisesti. Huostaanotto on aina viimeinen keino turvata lapsen kasvu ja kehitys ja ensisijaisesti on pyrittävä siihen, että lapsi voisi asua vanhempiensa luona. Terveysten ja hyvinvointilaitoksen (THL) Lastensuojelun käsikirjassa mainitut huostaanottoa edeltävät toimenpiteet ovat huostaanottotarpeen arviointi, avohuollon tukitoimien arviointi sekä lapsen edun arviointi. Huostaanottotarpeen arvioimiseksi voidaan pyytää lausuntoja lapsen kasvun ja kehityksen asiantuntijoilta, kuten päivähoitosta, koulusta, perheneuvolasta, tai terveydenhuollosta. Mikäli paras ratkaisu lapselle on sijoitus kodin ulkopuolelle, huostaanottoon on ryhdyttävä pikimmiten.

Päätöksen sijaishuoltoon sijoittamisesta tekee sosiaalihuollon johtava viranhaltija tai hänen määräämänsä sosiaalihuollon viranhaltija. Lasten asioista vastaava sosiaalityöntekijä valmistelee lapsen sijoittamisen ja valitsee lapselle sijaishuoltopaikan. Sijaispaikan valinta tapahtuu aina lapsen näkökulmasta katsottuna ja lapsen etua ajatellen. Kiireellisissä tapauksissa asian valmistelu ja päätöksenteko ovat kunnan delegointiratkaisun mukaisen sosiaalityön viranhaltijan vastuulla.

Lapsi voidaan sijoittaa perhehoitoon, ammatilliseen perhekotiin, lastensuojelulaitokseen, koulukotiin tai muuhun lapsen tarpeen mukaiseen hoitoon. Lastensuojelulain mukaan lapsen sijaishuolto on järjestettävä ensisijaisesti perhehoidossa. Edellytyksenä kuitenkin on, että sijaisperheen tulee vastata lapsen tarpeita ja perhehoidon tukena tulee olla riittävät tukitoimet (THL- Lastensuojelun käsikirja 2016). Sijaishuoltopaikan valinnassa huomioidaan sijoituksen taustalla olevat tekijät ja se, miten niihin pystytään vastaamaan. Lapsen edun mukaisen sijaishuoltopaikan valinnan yhteydessä kartoitetaan lapsen läheisverkoston mahdollisuudet ottaa lapsi luokseen asumaan tai olla sijoituksen tukena. Lastensuojelulaki velvoittaa huomioimaan sijoituspaikan valinnassa myös lapsen kielellisen, kulttuurisen ja uskonnollisen taustan. Myös lapsen terveydentila tulee selvittää ja ottaa huomioon. Erityisen tärkeää on ottaa huomioon lapsen mahdollisuudet pitää yhteyttä hänelle läheisiin ihmisiin.

Mitä enemmän ammatillisuutta lapsen hoito vaatii, sitä todennäköisempää on, että sijaishuoltopaikaksi tarvitaan ammatillinen perhekoti, lastensuojelulaitos,

koulukoti tai jokin muu taho. Mitä enemmän kodinomaisuutta lapsen hoito ja kuntoutuminen vaativat, sitä todennäköisempää on, että oikea sijaishuollon muoto on perhehoito (THL- Lastensuojelun käsikirja 2016).

Lain mukaan lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän keskeisenä tehtävänä on toteuttaa lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua tekemällä asiakassuunnitelma, järjestämällä avohuollon tukitoimia sekä tarvittaessa tekemällä kiireellinen sijoitus, huostaanotto sekä siihen liittyvä sijais- ja jälkihuolto. Lastensuojelussa sosiaalityöntekijän tehtäviä määrittää perhehoitolain lisäksi lastensuojelulaki. Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun lisäksi sosiaalityöntekijä koordinoi lapsen ja perheen asiakkuuden kokonaisuutta, tekee rakenteellista sosiaalityötä sekä kehittää omaa työtään.

4.2 Perhehoitoa säätelevät lait ja vaitiolovelvollisuus

Perhehoitoa toteutettaessa noudatetaan seuraavia säädöksiä:

- perhehoitolaki (263/15)
 - sosiaalihuoltolaki (1301/14)
 - sosiaalihuoltoasetus (607/83)
 - lastensuojelulaki (417/07)
 - laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/00)
 - laki ja asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (734/92), (912/92)
 - laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (504/02)
 - laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (361/83)
 - asetus lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (556/94)
- (Eksote 2016)

Eksoten lastensuojelun perhehoidon ohjeissa (2016) määritellään perhehoitoa koskeva salassapito ja vaitiolovelvollisuus seuraavasti:

Salassapito ja vaitiolovelvollisuus tarkoittavat lastensuojelun perhehoidon osalta sitä, että sijoitettua lasta ja hänen perhettään koskevat arkaluontoiset asiat ja asiakirjat ovat kokonaan salassa pidettäviä. Salassa pidettäviä tietoja ei saa käyttää myöskään omaksi tai toisen hyödyksi tai toisen vahingoksi. Perhehoitajan salassapitovelvoitteella suojattuja henkilöitä ovat lapsi ja lapsen vanhemmat sekä muu perhe. Jo pelkästään tieto lastensuojelun asiakkuudesta on salassa pidettävää tietoa, jota ei saa ilmaista sivulliselle. Sivullisella tarkoitetaan sellaista henkilöä, jolla ei ole lain tai tehtävän nojalla oikeutta tiedon saantiin tai tietojen muuhun käsittelyyn. Sivullinen on myös toinen perhehoitaja.

Yleisesti salassa pidettävänä asioina pidetään sairauksia sekä taloudellista ja sosiaalista tilannetta, kuten lapsen huostassa oloa. Salassa pidettäviä asioita ovat myös vanhempien päihde- ja mielenterveysongelmat sekä sosiaalinen työrajoiteisuus ja perheolot, kuten lapset kasvatusvaikeudet, vanhempien erimielisyydet ja muut negatiiviset perheen sisäiset asiat.

Salassapitovelvollisuuden rikkomisesta on laissa säädetty rangaistus. Perhehoitajat ovat tietoisia sosiaalihuollon asiakkuuteen ja lapsen sijoitukseen liittyvästä salassapitovelvollisuudesta ja noudattavat sitä. Perhehoitajan on tarpeen jo etukäteen pohtia sitä, miten menetellään kodissa käyvien vieraiden suhteen tai kodin ulkopuolella liikuttaessa sekä sitä, mitä perhehoitoon sijoitetusta lapsesta kysyttäessä saa ulkopuolisille kertoa.

Tarkemmat säädökset salassapidosta ja vaitiolovelvollisuudesta: - Henkilötietolaki 33§ - Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta 23§ ja 24§ - Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 14§ ja 15§.

4.3 Sijaisvanhempien valmennus ja valmiudet

Sijaisvanhemmat tarvitsevat riittävät valmiudet ryhtyä sijaisvanhemmiksi. Näitä valmiuksia tuodaan esiin sijais- ja adoptiovanhemmuutta harkitseville henkilöille Pride-valmennuksessa. Lyhenne "Pride" on lähtöisin sanoista: Parents`, Re-

source for, Information, Development, Education. Pride- ohjelman ja Pride- valmennuksen äitinä voidaan pitää yhdysvaltalaisista sosiaalityön tohtoria ja sijaisäitiä Eileen Mayers Paztoria. Ohjelman kehittämisessä ensimmäinen askel oli kuvata ne taidot, joita sijaisvanhemmilta odotetaan. Paztorin pyrkimyksenä oli tehdä Pride- ennakkovalmennuksesta ohjelma, jonka avulla sijaisvanhempia voidaan auttaa auttamaan sijoitettuja lapsia eheytytään heidän rankoista kokemuksistaan huolimatta (Jari Ketola s.133).

Suomessa PRIDE- valmennus on ollut käytössä vuodesta 1995 alkaen. Ennakkovalmennus on osa laajempaa PRIDE- ohjelmaa, joka on kokonaisvaltainen perhehoidon kehittämisohjelma. Pesäpuu ry ylläpitää ja kehittää PRIDE-valmennusta sekä järjestää PRIDE- kouluttajakoulutusta Suomessa. Pesäpuu ry on valtakunnallinen lastensuojelujärjestö. Pride- valmennus on sijais- ja adoptiovanhemmuutta harkitseville tarkoitettu ryhmämuotoinen valmennuskurssi, joka sisältää kahdeksan tapaamista (24 tuntia) kolmen- neljän kuukauden aikana. Valmennuksessa on keskeistä tiedon jakamisen lisäksi kokemuksellinen oppiminen. Eri-laisten harjoitusten avulla eläydytään omiin, lapsen ja hänen vanhempiansa tilanteisiin ja tunteisiin sijoituksen eri vaiheissa.

Valmennuskurssin aikana osallistujat saavat tietoa niistä valmiuksista, joita sijais- ja adoptiovanhemmat tarvitsevat ja samalla he voivat arvioida omia vahvuuksiinsa ja kehittämistarpeitaan. Valmennuksen aikana perhe ja kouluttajat yhdessä arvioivat perheen valmiuksia sijais- tai adoptiovanhempana. Valmennustapaamisten ohella kouluttajat tapaavat osallistujia myös henkilökohtaisesti perhetaapaamisissa. Tämän lisäksi valmennukseen kuuluvat PRIDE- kotitehtävät ja jokaiselle perheelle jaettava PRIDE-kirja, joka sisältää valmennustapaamisten keskeiset asiat ja lisämateriaalia tapaamisten teemoista. Avoimuus ja menetelmän selkeä rakenne ovat Pride- valmennuksen kulmakiviä. Kouluttajina toimivat PRIDE-kouluttajat: kokeneet sijais- tai adoptiovanhempi ja sosiaalityöntekijä yhdessä. (Pesäpuu ry, lastensuojelun erityisosaamisen keskus, valmennusmateriaali, 4.11.2009)

Pride- valmennuksen suorittaminen on edellytyksenä sijaisvanhemmaksi ryhtyvälle. Ainoastaan sukulaissijoitusten kohdalla joissakin tapauksissa valmennus on

jäänyt käymättä tai osallistuminen valmennukseen on tapahtunut sijoituksen jälkeen.

Sijaisvanhemmilta vaaditut 5 valmiutta ovat:

- Suojella ja hoivata lasta
- Tukea lapsen kehitystä ja ottaa huomioon hänen kehitykselliset viiveensä
- Tukea lapsen suhteita syntymävanhempiansa ja turvata lapsen muiden läheisten ihmissuhteiden jatkuminen
- Sitoutua lapseen ja toimia hänelle luotettavana aikuisena tarvittaessa koko elämän ajan
- Tehdä yhteistyötä lapsen asioissa

4.4 Perhehoitoliitto

Perhehoitoliitto ry on valtakunnallinen perhehoidon asiantuntijajärjestö, joka vaikuttaa, viestii, neuvoo ja kouluttaa perhehoitoon liittyvissä asioissa ja tukee perhehoitajia, sijaisvanhempia ja perhehoidossa hoidettavia lapsia ja aikuisia. Liitto tekee yhteistyötä kuntien ja järjestöjen kanssa sekä toimii kansainvälisissä verkostoissa perhehoidon kehittämiseksi. Perhehoitoliiton toiminnan tavoite on turvata mahdollisimman monelle huolenpitoa tarvitsevalle oikeus ja mahdollisuus kasvaa ja elää perheessä.

Perhehoitoliitto ry on perustettu vuonna 1983. Sen toimipaikka on Jyväskylässä. Perhehoitoliitto toimii kattojärjestönä 21 alueelliselle jäsenyhdistykselle. Näissä yhdistyksissä on noin 4200 perhehoitajajäsentä. Yhteisöjäsenet liitossa ovat Nuorten Ystävät ry, SOS-Lapsikylä ry ja Suomen Sijaiskotinuoret- SINUT ry.

Perhehoitoliitto ylläpitää jäsenyhdistystensä jäsenrekisteriä ja perii keskitetysti yhdistysten jäsenmaksut. Liiton toimistosihteri opastaa tarvittaessa yhdistyksiä jäsenrekisterin käytössä.

Raha-automaattiyhdistys myöntää jäsenjärjestöavustuksia, joiden tarkoitus on vahvistaa kansalaisjärjestöjen toimintaedellytyksiä. Avustus myönnetään keskusjärjestölle, joka myöntää edelleen avustuksia alueyhdistyksille sekä valvoo avustuksen käyttöä. Keskusjärjestö voi kohdentaa avustuksia, nk. toimintatoneja, esimerkiksi vapaaehtoistoimintaan tai vertaistukeen sekä erilaisiin määräaikaisiin hankkeisiin, tapahtumiin, kampanjoihin, alueen yhteisiin hankkeisiin osallistumiseen jne. Vuodelle 2015 Perhehoitoliitto sai jäsenyhdistyksilleen jaettavaa avustusta 22 000 euroa. Avustuksella järjestettyyn toimintaan osallistui yhteensä 1 524 henkilöä (Perhehoitoliitto 2015).

Perhehoitoliiton toiminnan tarkoituksen ja tavoitteen toteutuminen edellyttää hyvää perhehoitoa ja jaksavia perhehoitajia. Silloin perhehoito vastaa hoidettavien tarpeisiin ja perhehoitoa voidaan pitää yhteiskunnassamme merkityksellisenä hoitomuotona niin lapsille, nuorille kuin aikuisillekin. Perhehoidon määrän lisääminen on maassamme myös valtiovallan asettama tavoite, mutta tavoite ei ole mahdollinen, ellei perhehoitajien toimintaedellytyksiä turvata muun muassa tukitoimia kehittämällä ja lisäämällä.

Perhehoitoliiton vuosien 2015-2018 strategiset painopistealueet:

- Vaikuttaminen
- Perhehoidon vahvistaminen - tuen kehittäminen
- Jäsenyhdistystoiminta
- Omarahoituksen kehittäminen

Liiton historian merkkipaalut:

- 1983 liitto perustetaan
- 1984 Perhehoito-lehti perustetaan
- 1992 perhehoitajalaki voimaan, Sinut ry perustetaan
- 1994 PRIDE-ennakkovalmennusprojekti käynnistyy
- 2004 ensimmäiset valtakunnalliset lastensuojelun perhehoidon päivät
- 2008 Raha-automaattiyhdistyksen tukema sijaisvanhempien rekryointikampanja Ajoissa kotiin käynnistyy ensimmäisen kerran
- 2012 perhehoitajalain uudistus voimaan, lastensuojelulain 50 § muutos: perhehoidosta ensisijainen lastensuojelun sijaishuollon muoto

- 2015 uusi perhehoitolaki astuu voimaan 1.4., läheissijaisvanhemmille oikeus hoitopalkkioon ja kulukorvaukseen sekä käynnistämiskorvaukseen. (Perhehoitoliitto 2016)

Pelastakaa Lapset ry:n, Perhehoitoliitto ry:n ja Pesäpuu ry:n yhteisessä vapaaehtoiset voimavarana sijaisperheiden tukemisessa (PePPi)- hankkeessa (2012-2016) on rakennettu verkostoja sijaisperheiden tueksi. Muita Perhehoitoliiton kehittämishankkeita ovat muun muassa Tunne perhehoito- ikäihmisten perhehoidon jatkohanke (2015-2016) ja Kaikkien perheiden Suomi hanke (2013-2016).

Perhehoitoliitto ry:n toimintavuosi 2015 jää perhehoidon historiaan voimaan tulleen perhehoitolain myötä. Perhehoidon lainsäädännön uudistuksen erityinen tavoite oli koota perhehoitoa koskeva lainsäädäntö yhteen. Ikäihmisten, vammaisten henkilöiden ja mielenterveyskuntoutujien perhehoito saatiin näin tasa-arvoiseen asemaan lastensuojelun perhehoidon kanssa. Perhehoitolaissa säädetään nyt myös ammatillisesta perhehoidosta (Perhehoitoliitto 2016).

Toimintavuoden 2015 alussa astui myös voimaan uudistettu sosiaalihuoltolaki, jossa korostuvat perheiden varhainen tukeminen ja riittävät palvelut. Tavoitteena on muun muassa huostaan ottojen vähentäminen.

Perhehoitoliiton toimintakertomuksessa (2015) mainittuja tilastoja:

- Kodin ulkopuolella oli vuonna 2014 sijoitettuna 17 958 lasta ja nuorta
- Huostaan otettuna oli 10 675 lasta ja nuorta
- Huostaan otetuista lapsista ja nuorista sijaisperheisiin oli sijoitettu 4 794. Heistä 13% oli sukulais- tai läheisperheissä
- Jatkuvassa perhehoidossa oli vuonna 2014 noin 1 295 ja lyhytaikaisessa perhehoidossa arviolta saman verran eri ikäisiä vammaisia henkilöitä
- Ikäihmisiä oli jatkuvassa perhehoidossa 213 ja lyhytaikaisessa perhehoidossa arviolta 300-400 henkilöä
- Mielenterveyskuntoutujia oli perhehoidossa noin 200

Perhehoitoliitto ry:n Ja Pesäpuu ry:n tiedotuksen (8.11.2016) mukaan sijaisperheiden saama tuki on edelleen riittämätöntä ja sattumanvaraista. Haasteita on etenkin yksilöllisen, sijoitettavan lapsen tai nuoren sekä sijaisperheen tarpeista lähtevän tuen järjestämisessä. Tarvitaan lisää resursseja, suunnitelmallisuutta sekä perhehoidon arjen tuntemusta, jotta sijaisperheet saisivat oikeanlaista ja oikea-aikaista tukea.

Perhehoitoliiton perhehoitajille tekemän kyselyn mukaan suurimpina tuen puutteina nähdään mahdollisuus työnohjaukseen, vapaan pitäminen ja sen ohella lyhytkin sijaisapu arjessa sekä mahdollisuus omaan aikaan. Tuen muodoista parhaiten toteutui täydennyskoulutus. Puolet kyselyyn vastanneista kertoo saavansa täydennyskoulutusta joka vuosi. Kuitenkin neljännes vastanneista perhehoitajista ilmoitti, ettei saa täydennyskoulutusta lainkaan.

9.-10.11.2016 Jyväskylässä järjestettyjen valtakunnallisten lastensuojelun perhehoidon päivien teemalla Samassa veneessä – samaan suuntaan haluttiin nostaa esiin yhteistyön merkitys perhehoidon onnistumisessa. Myös perhehoitajat korostavat vastuutyöntekijänsä tärkeyttä ja toivovat työntekijältään ennen kaikkea säännöllistä yhteydenpitoa ja aikaa puhumiseen. Hyvällä yhteistyöllä on suora yhteys myös perhehoitolain velvoittaman perhehoidon valvonnan toteutumiseen.

5. TUTKIMUSTULOKSET JA LUOTETTAVUUSTARKASTELU

Opinnäytetyössäni olen kehittänyt yhdistyksen toimintaa jäsenlähtöisesti. Loimun (1996, 31-36) mukaan jäsenlähtöisessä yhdistyksessä on oivallettu järjestön toiminnan tarkoituksen ja kohteen olevan jäsenet. Kaikki yhdistyksen toiminnot kohdistuvat lopulta jäseniin ja heidän parhaakseen. Koko yhdistyksen toimintaa rakennetaan siis jäsenten tarpeiden näkökulmasta, eikä esimerkiksi hallituksen tarpeiden lähtökohdista. Tämä työ parantaa sijaisperheiden hyvinvointia. Mitä pa-

remmin sijaisvanhemmat jaksavat, sitä paremmin voivat perheisiin sijoitetut lapset ja nuoret. Tässä työssä esiin tuodut kehittämisideat koituvat lopulta sijoitettujen lasten ja nuorten parhaaksi.

5.1 Jäsenkyselyn ja puhelinhaastattelun tulokset

Kaikki Etelä-Karjalan perhehoitajien sähköiseen jäsenkyselyyn vastanneet edustivat lasten ja nuorten perhehoidon muotoa. Vastaajista 6 oli osallistunut yhdistyksen tapahtumiin tai toimintaan. Syinä joihinkin tapahtumiin osallistumattomuutena nähtiin lastenhoito-ongelma, väärä ajankohta sekä mielenkiinnon puute. 4 vastaajaa seitsemästä ilmoitti osallistuvansa toimintaan, mikäli aika, paikka ja sisältö ovat sopivia. Lähes kaikki vastaajat (6kpl) toivoivat yhdistyksen tarjoavan vertaistapahtumia koko perheelle. Myös perhehoitajille toivottiin vertaistapahtumia (5kpl). Kolme vastaajaa ilmoitti toiveesta lasten ja nuorten vertaistapahtuman järjestämisestä ja yhden vastaajan toiveena oli vertaistapahtumia sukulaissijoitetuille. Lisäksi toivottiin nuorisotoimintaa ja yhteistyötä esim. sosiaalitoimen kanssa.

Puhelinhaastattelun tulokset teemoittain:

1. Yhdistyksen tämänhetkinen toiminta

10 jäsentä ilmoitti osallistuneensa yhdistyksen toimintaan lähivuosina. Toimintaan osallistuneet olivat pääosin tyytyväisiä suhteessa odotuksiin toiminnasta. 11 jäsentä ilmoitti, ettei ollut osallistunut lainkaan yhdistyksen toimintaan ainakaan lähivuosina. Suurin syy osallistumattomuuteen oli hektinen elämän tilanne, aika-tilaan ei mahdu (7). Muita syitä osallistumattomuuteen oli liian pitkät matkat ja lastenhoito-ongelmat. Haastateltujen sitaateista olen poistanut maininnat haastattelun kotipaikasta, lasten mahdollisesti mainitut iät sekä muut mahdolliset haastattelun tunnistettavuuteen liittyvät seikat.

En ole valitettavasti osallistunut yhdistyksen toimintaan. Se on ihan ajankäytöstä. Varmasti oltais osallistuttu, jos ois ollu mahdollista ajan-

käytön suhteen. Alkuaikoina päästiin käymään, kun lapsi oli pienempi. Nyt aika menee kaikessa muussa. Lapsen harrastus vie aikaa.

Olen osallistunut muutamia vuosia sitten, ne oli tällaisia perhetapah-tumia, ni sillo käytiin.

En kyl muistaakseni oo osallistunu. Ne on usein ollut kaukana, asu-taan syrjässä ja tapahtumat toisessa päässä Etelä-Karjalaa ja sit on ollu lastenhoito-ongelmaa. Ihan hyvältäähän nää on näyttäny mitä on ollut, itsestä kiinni, ettei oo osallistuttu.

Vähän ehkä huonosti oon ollu aktiivinen, en oikeen oo tuntenutkaan ketään, ni ei oo vaan tullu niinku lähetetty.

Oikeestaan en ole osallistunut. Eiks toi perhehoitajana toimiminen 24/7 oo jo sellasta, et vapaa-aikana haluais tehdä jotain ihan muuta.

En muista minä vuonna, oonko osallistunu, ei ainakaa oo jääny mie-leen. Työntäyteinen vuosi, ei oo kerenny ajatellakaan tollasia juttuja.

Olen osallistunut yhdistyksen toimintaan vuosikokouksen ja pikku-joulujen merkeissä.

2. Toiveet yhdistyksen tulevalle toiminnalle

Minkälaista toimintaa toivoisit yhdistyksen järjestävän?	Jäsenten äänet/21
Vertaistukiryhmä	14
Koko perheen vertaistuellinen virkistys esim. retket	10
Koulutus	7
Sijaisnuorille yhteistä toimintaa	3
Mitä tahansa yhteistä toimintaa	2
Lomitusrinki (vapaan järjestyminen)	2

Toiveita yhdistyksen tulevasta toiminnasta oli samalla vastaajalla useita. Lähes kaikki vastaajat toivoivat vertaistuellista toimintaa koko perheelle, sijaisvanhemmille tai sijoitetuille lapsille ja nuorille tai lapsille. Erityislapsiin liittyvää koulutusta toivottiin. Toivomuksena oli koulutuksia, joissa tuodaan esiin käytännön työkaluja arkeen lasten ja nuorten kanssa toimiessa. Kaksi haastateltua otti esiin vapaan järjestymisen. Oman ajan tai parisuhteen kannalta tärkeän hengähdystauon merkitys tuli haastatteluissa esiin, vaikkei tähän kysymykseen mainittu vapaan järjestymisen toivetta.

Mie laittasin tähän kohtaan koulutusta ja vertaistukiryhmää, olis akuuttitarvetta itelläänkin nyt. En tiiä onks Eksotella ollenkaan vertaistukiryhmää. Se haaste mikä erityislapsiin liittyy, kaipaisin ja oon yrittny saaha erityislapsiin liittyvää tukea ja ohjausta. Se on ollu ainakin tähän asti aika vajavaista. Kouvolassa on Eksoten koulutuksia ne on tuntunu liian pitkältä matkalta, ei oo sit tullu mentyy.

Ei kiinnosta vertaistukiryhmä. Pari tuttua perhettä on ja se riittää, oon sitä mieltä. Ja selvästihän on ohjeistettu ihan laissa, ettei perhehoitajat ees toisilleen voi lasten asioita jakaa. Oon kyselly Kelalta kuntoutusta. Esim. teatteri esitys vois olla hyvä, joku virkistys, mis ei tarvii kertoo kellekään "miltä miusta tuntuu" vaan pääsis mielummin siitä arjen vatvomisesta hetkeks irti. Vois hyvin olla ilman lapsia niitä tapahtumia.

En tiiä, mut joskus ollu puhetta yhdistyksessä tälläsestä lomitusringistä, et jos se kohtais nii et voitais vuorotella lasten hoitajuutta vaik kerran kuukaudessa, sais omaa aikaa joskus.

Voi että toi vertaisryhmä olis hyvä juttu, oon ollut mukana. Se oli mahtava, siel oli lapsille hoitaja, ei tarvinnu mieltii lapsien hoitojärjestelyä. Ilman lapsia ei voi lähtee mihinkään, lapset otettava mukaan. Mielellään kävisin, kun ei tässä hommassa oo työkavereita

Toivoisin varsinkin vertaisryhmää, nuorten vertaisryhmä vois olla hyvä.

Kyl mie varmaan eniten tykkäisin yhteistilaisuuksista, et sillee, et tais muija perhehoitajia ja lapsia.

Tärkein on vertaisryhmät, niitä pitäis olla. Joskus on ollu, mut tänä vuonna ei oo alkanut.

Yhdistys vois järjestää tapaamisia lasten kesken.

No vertaisryhmä nyt tietysti ois sellane.

Paikkakuntatoiveet

Mikä olisi mielestäsi paras paikkakunta toiminnan järjestämiselle?	Jäsenten äänet/21
Imatra	8
Lappeenranta	7
Etelä-Karjalan alueella	7
Ruokolahti	1

Yhdistyksen jäsenperheistä suurin osa asuu Lappeenrannassa (20). Imatralaisia perheitä on 11. Puhelinhaastattelussa äänet jakoutuivat melko tasan Imatran ja Lappeenrannan välillä. Etelä- Karjalan alueella oleva toiminta koettiin 7 vastaajan osalta tarpeeksi lähellä olevaksi. Toivomuksena useissa puheluissa oli, että huomioitaisiin lapsiystävälliset ajat, jos tapahtumiin on pitkä matka.

Oma alue ehottamasti. Etelä-Karjala on se alue. Jos se on jossain helsingissä, niin hankala se on lähtee. Et se hoitajan järjestäminen on aina. Jos haluat lähtee johonki tällaseen ryhmään nii itehän se on ne hoitajat hommattava. Se vois olla,hoitojärjestelyt lapsille, mikä ei koskaan kuitenkaan toteudu.

Tapahtumia pitäis olla Imatran päässä toinen ja toinen Lappeenrannassa.

Ne pitäis olla lähellä ne ryhmät, ettei kellekään pitkä matka. Vaikka pienempiä ryhmiä ja useita.

Ei oikeestaan oo paikkakuntatoivetta, ihan sama mis ne on.

3.Viestinnän riittävyys ja toiveet viestintätavasta

12/21 jäsentä ilmoitti viestinnän olevan riittävää. 5/21 koki, että viestintä on ole-matonta tai vähäistä. Viestinnän osalta suurin osa haastatelluista koki, että tietoa

on saatavana jos sitä haluaa. Oma aktiivisuus tiedon saannissa koettiin merkittäväksi tekijäksi. Lisäksi osa haastatelluista yhdisti Perhehoitolehden yhdistyksen viestinnäksi. Osa viestinnän olemattomaksi tai vähäiseksi luokitteleva oli saanut tiedon yhdistyksen internet- sivuista muttei kuitenkaan ollut tutustunut sivuihin.

Viestinnän muodoista sähköposti koettiin kaikkein parhaaksi tavaksi tiedon saannissa (10 haastateltua). Viiden jäsenen mielestä kirjeet olivat paras tapa viestiä yhdistyksen asioita. Viisi jäsentä koki yhdistyksen kotisivut hyvänä lisänä tiedotuksessa ja toivoi sosiaalisen median kanavia yhdistykselle.

Kolme haastatelluista oli tutustunut yhdistyksen kotisivuihin. 18 jäsentä ilmoitti, ettei ollut tutustunut niihin. Suurin osa oli tietoinen sivuista, muttei ollut ehtinyt, muistanut tai viitsinyt käydä niitä vilkaisemassa. Suurin osa aikoi kyllä käydä vieraillemassa sivuilla.

No sanosko, että yhdistyksen viestintä on yhtä vähäistä, kun miun osallistumine (naurua). Turha tietysti lähettää mitään, jos ei oo mitään viestittävää. Varmaan tietoa olis saatavilla, omasta aktiivisuudesta on kyse. Ja oon niin laiska tuossa koneella olemaan, töissä saa olla tarpeeks.

Ei oo viestintä riittävää, eihän sitä oo ollenkaan.

Kyllä sähköpostii on tullu ja kirjeitäkin. En oo ehtiny tutustuu yhdistyksen kotisivuihin. Perhehoitolehen luen kannesta kanteen. Mie en oo facebookin ystävä.

Kirjekin on ihan riittävä. En oo ehtiny tutustua kotisivuihin. Sähköposti on paras tiedon välitykseen. Ei muuta kun hyvää toimintaa,, jatkakaa samalla linjalla.

Oon saanu kirjeitä ja viestejä yhdistykseltä.

4.Sana on vapaa. Terveiset ja toiveet yhdistykselle/ hallitukselle

Puhelinhaastattelun lopuksi haastateltavalla oli mahdollisuus vielä välittää terveiset yhdistyksen hallitukselle tai tuoda halutessaan esiin kehittämisideoita yhdistykseen liittyen.

Kaksi jäsentä esitti kritiikkiä hallitusta kohtaan. Ensimmäisen mielestä hallituksen tavoissa toimia on parantamisen varaa. Toisen mielestä koko hallitus tulisi hajottaa ja uusia. Kolme jäsentä toi esiin kiitoksen hallitukselle hyvästä toiminnasta ja jaksamisesta. Suurin osa koki yhdistyksen kehittämisen hyvänä asiana.

Kaksi jäsentä haastatelluista oli sitä mieltä, ettei yhdistyksen asiat oikeastaan kosketa heitä. Arki on kiireistä, tietoa löytyy, kunnan työntekijät ovat tukena. Usea haastateltava koki myös, että koska oma aktiivisuus yhdistyksen toiminnassa on vähäistä, niin ei ole oikeutta vaatia yhdistyksen toiminnalta mitään. Puheluissa tuli esiin myös syrjäisten kuntien perhehoitajien haasteet yhdistyksen toimintaan osallistumiselle.

Kooste yhdistyksen jäsenten ideoista toiminnan kehittämiseksi:

- Yhdistykselle oma mainoslehtinen jaettavaksi uusille jäsenille
- Yhdistykselle suljettu Facebook ryhmä
(Ryhmä perustettu. Marraskuussa -16 jäsenille laitettu sähköpostikutsut ryhmään. Tällä hetkellä ryhmässä 16 jäsentä.)
- Kirppari tai kierrätystoimintaa
- Perhehoitoa koskevat uudistukset kotisivuille
- Perhehoitajien vapaiden järjestymiseksi ”lomitusrinki”
- Vuosikokousten ja muiden tapahtumien yhteyteen lastenhoitajia
- Paikallista toimintaa enemmän
- Edullista virkistäytymistä
- Sovitaan jäsentapaamisia syrjäisempiin kuntiin. Näin saadaan perhehoitajat kohtaamaan.
- Jäsenten joukossa yksityisyrittäjyyttä ja tapahtumapaikka etuisuuksia. Tapahtumien suunnittelussa voi hyödyntää.
- Sijoitetuille nuorille vertaistoimintaa

5.2 Tutkimuksen luotettavuusarviointi

Hanna Vilkan (2005, 126 - 127) mukaan laadullisen tutkimuksen koolla ja määrällä ei niinkään ole väliä, vaan ratkaisevaa on tulosten laatu ja sisältö. Tutkimusetiikan tulee olla koko tutkimuksen ajan tutkijan hallinnassa. Olen pyrkinyt olemaan mahdollisimman rehellinen ja objektiivinen käsitellessäni tutkimusaineistoa.

Kananen (2014) osoittaa, että laadullisen tutkimuksen yleisinä luotettavuuskriteereinä käytetään mm. seuraavia tekijöitä, vaikka muunlaisiakin lähestymistapoja on käytössä (Creswell 2007, 202-220; Eriksson ym. 2008, 294).

- vahvistettavuus
- arvioitavuus/dokumentaatio
- tulkinnan ristiriidattomuus
- luotettavuus (tutkitun kannalta)
- saturaatio (kylläntyminen)

Vahvistettavuuden osalta monilähteiset tutkimustulokset tukevat tämän tutkimuksen tuloksia. Perhehoitajien tuesta vastaa perhehoitoa järjestävä kunta tai kuntayhtymä. Tuen toteutuminen onkin liian riippuvaista siitä, missä perhehoitaja asuu tai mikä kunta on sijaisperheeseen sijoittanut lapsia tai nuoria. Usean tutkimuksen osalta sijaisvanhempien tuen tarpeet nousevat esiin samankaltaisina. Opinnäytetyön kysely- ja teemahaastatteluaineisto tuovat esiin jäsenten mielipiteet ja toiveet yhdistyksen tulevan toiminnan suhteen. Tulokset tukevat toisiaan, vaikka verkkokyselyn osalta vastaajamäärä jäi vähäiseksi. Tässä työssä mainittuja muita tutkimusta tukevia teoksia ovat: Pirkanmaan perhehoitajat ry:n jäsenkysely, Leena Valkosen: Sijaisvanhemmat, Saila Melton opinnäytetyö: Sijaisvanhempien tuen tarpeet Eksoten alueella sekä Perhehoitoliitto ry:n ja Pesäpuu ry:n tiedote 2016.

Opinnäytetyön arvioitavuuden todentamiseksi olen pitänyt päiväkirjaa touko-kuusta 2016 asti ja merkinnyt kunakin ajankohtana toteutetun työn, ideat, ajatukset ja käännekohdat. Olen perustellut työssäni tiedonkeruu-, analysointi- ja tulkintamenetelmät hyödyntäen muistiinpanojani.

Aineiston tulkinnan voi tehdä monella tapaa tarkastelukulmaa ja tutkimusongelmaa vaihtaen. Mielestäni aineistosta saadut tulokset sekä niiden perusteella tehdyt johtopäätökset ovat johdonmukaisia. Yhdistyksen yhteisön kohtaamisilla lisätään yhteisöllisyyttä. Yhteisöllisyys lisää yksilön ja perheen hyvinvointia.

Saturaatio on laadullisessa tutkimuksessa käyttökelpoinen luotettavuuden vahvistamiskeino. Saturaatio tarkoittaa sitä, että eri lähteiden tarjoamat tutkimustulokset alkavat toistua (Kananen 2014, 153 ja Vilkkä 2005, 127). Jos vastaukset alkavat toistaa itseään, on saavutettu kylläntymispiste (saturaatio). Puhelinhaastatteluja toteuttaessani alkoi jo kuudennen puhelun jälkeen näkyä tutkimustulosten suunta, jonka järjestys ei enää muuttunut.

6. JOHTOPÄÄTÖKSET

Johtopäätöksenä tämän tutkimuksen osalta voidaan todeta, että Etelä-Karjalan perhehoitoyhdistyksen jäsenet odottavat yhdistyksen paikkaavan perhehoitoperheissä ilmeneviä tuen tarpeita. Pääosin perhehoitajien tuen tarpeet ovat valtakunnallisesti samankaltaisia. Saila Melton opinnäytetyön (2015) näkökulmana on sijaisvanhempien tuen riittävyys Eksoten alueella. Tuen tarpeet kohdistuvat odotuksiin yhdistyksen toiminnassa. Pääosin samat tuen puutteet ilmenevät myös Leena Valkosen (2014) tutkimuksessa, jossa aineistona on 57 sijaisvanhempaa ympäri Suomen. Selkein kuntakohtainen ero näyttäisi olevan sosiaalityöntekijöiden tavoitettavuus. Kokemuksia ettei soittopyyntöihin vastata tai sähköpostin vastaukset kestävät jopa viikkoja, ei Eksoten alueella noussut esiin.

Puhelinhaastattelut toivat esiin yhdistykseen kuuluvien perhehoitajien ja perheiden moninaisuuden ja erilaiset näkemykset yhdistyksen toimintaan liittyen. Jokainen perhe on omanlainen eläen erilaisista haasteista koostuvaa arkea. Vaikka perhehoidon muoto on yhteneväinen, perheiden tilanteet ja sitä kautta myös toiveet yhdistyksen toiminnasta vaihtelevat. Lastensuojelun perhehoitoperhe voi

olla lyhytaikais- tai pitkäaikaissijoitetuille lapsille hoitoa tarjoava, jolloin toimenkuva ja haasteet toiminnassa ovat erilaiset. Perheisiin sijoitettujen lasten iät vaihtelevat ja lisäksi perhehoitajien tilanne kodin ulkopuolisen työn suhteen vaihtelee perheittäin.

Yhdistyksen viestintä koettiin jäsenten keskuudessa puhelinhaastattelujen perusteella hyvinkin vaihtelevasti. Yhdistys on vastannut tiedottamisesta pääosin sähköpostein ja kirjein. Vähän yli puolet haastatelluista koki sähköpostin olevan parhaiten tavoitettava viestinnän muoto. Viiden jäsenen mielestä viestinnässä on parannettavaa. Tämän opinnäytetyön valmistumisen aikana viestinnän kanavat ovat lisääntyneet. Yhdistyksellä on verkkosivut ja jo aiemmin luotuun Facebook ryhmään on kaikille jäsenille (joiden sähköpostiosoitteet ovat asianmukaiset ja yhdistykselle ilmoitetut) laitettu kutsu ryhmään. Kotisivuilla on linkki, josta jäsenet voivat vaivattomasti käydä päivittämässä yhteystietonsa, jos tarpeen. Tammi-kuussa 2017 hallituksen kokoontuessa on tarkoitus pohtia yhdistyksen viestintäsuunnitelmaa tarkemmin. Onnistunut toimiva viestintä on selkeää ja avointa.

Perhehoitajien vastauksissa korostui vertaistuen merkitys sekä halukkuus ja tarve koulutuksiin. Tällä hetkellä sijaisvanhemmille ei ole kunnan taholta järjestettyä vertaistukitoimintaa. Eksote järjestää perhehoitajille pari kertaa vuodessa koulutusta Kotkan ja Kouvolan kanssa yhteistyössä. Moni koki Eksoten Kouvossa järjestetyt koulutukset kuitenkin liian kaukana oleviksi ja hankaliksi lastenhoitojärjestelyineen. Perhehoitoliitto järjestää myös vertaisviikonloppuja, mutta sijainniltaan ne ovat vielä kauempana ja turhan kalliita. Kunta perustelee osallistumattomuuttaan kustannuksiin sillä, että tarjolla on perhehoitajille ilmaista koulutusta Kouvossa.

6.1 Vertaistuki

Perhehoitajuuteen ja sijaisvanhemmuuteen liittyy erilaisia asioita ja tunteita, joita vertainen parhaiten ymmärtää. Kokemusten ja tunteiden jakaminen vertaisten kanssa helpottaa joskus rankoiltakin tuntuissa perhehoidon tilanteissa ja ehkäisee uupumista. Vertaistuki ei kuitenkaan voi korvata perhehoitajan tarvitsemää ammatillista, työnohjauksellista tukea (Perhehoitoliitto 2016).

Omakohtainen kokemukseni on, että työnohjausta on saatavilla, jos sitä erikseen pyytää. Koen myös sosiaalityöntekijän olevan merkittävä tuki haasteellisissa tilanteissa. Tieto siitä, että sosiaalityöntekijä on tavoitettavissa ja tukee tarvittaessa, luo turvan tunnetta. Puoliso on omalla kohdallani tärkein vertaistuen antaja. Voisin kuvitella, että toimiminen yksin perhehoitajana vaatii välttämättä vertaistuellista tukea joltain suunnalta.

Vertaistuen kautta ihmiselle tulee kokemus, että hän ei ole tilanteessaan yksin. "En olekaan ainoa, on muitakin, joilla on samankaltaisia kokemuksia." Toisaalta myös ihmisten tilanteiden ainutlaatuisuus ja erilaisuus tulee vertaistukisuhteissa näkyväksi, kun vaihdetaan kokemuksia ja ajatuksia. Omaan tilanteeseen voi avautua kokonaan uusi näkökulma. Vertaiset voivat olla myös prosesseissaan eri vaiheissa, jolloin omaan tilanteeseen saa uutta perspektiiviä. Merkittävää on myös se, että vertaistukisuhde ei ole asiakkuus, vaan ihmisten välinen, vastavuoroinen ja tasa-arvoinen suhde. Vertaistukisuhteessa voidaan olla samaan aikaan sekä tuen antajan, että saajan roolissa (THL Terveystieteiden tutkimuskeskus 2016).

Vertaistuen kautta osallistujat saavat omaan tilanteeseensa liittyvää tietoa ja käytännön vinkkejä, jotka auttavat selviytymään paremmin arjessa. Vertaistukitoiminnan kautta saadaan sisältöä elämään, yhdessä tekemistä ja ystäviä. Kokemusten vaihto vertaistukiryhmässä voi myös virittää ihmisiä vaikuttamaan yhdessä omaan asemaansa yhteisöissä ja esimerkiksi tarvitsemiensa palvelujen kehittämiseen. Parhaimmillaan vertaistuki johtaa yksilöiden ja ihmisryhmien voimaantumiseen (THL 2016).

Kaikki perhehoitajat ovat allekirjoittaneet vaitiolositoumuksen ja ymmärtävät ettei sijoitetun lapsen tai nuoren asioita voi jakaa ulkopuolisille. Arjessa perhehoitajat törmäävät kuitenkin jatkuvasti tilanteisiin, joissa joutuu punnitsemaan mitkä asiat ja missä tilanteessa ovat sallittuja tai suotavia kertoa. Mitkä ovat sellaisia asioita, joista opettajan olisi hyvä tietää? Mitä kerron naapureille uuden lapsen muuttaessa kotiimme? Kun lapsi on itse ottanut puheeksi oman taustansa vieraille,

kuinka suhtautua siihen? Tilanteet voivat tulla yllättäen, eikä niihin pysty ennakoon varautumaan. Etenkin vasta sijaisvanhemmaksi ryhtynyt voi olla epävarma useissa arjen käytännön asioissa.

Perhehoitajia sitova vaitiolovelvollisuus voidaan käsittää myös niin, ettei ole oikeutta puhua tunteistaan tai kokemuksistaan liittyen perhehoitajuuteen. Näin ei kuitenkaan ole. Omia tuntemuksia, haasteita perhehoitoon liittyen, yleisellä tasolla lasten ja nuorten kasvatukseen liittyviä asioita, luopumisen tuskaa ja onnistumisen tunteita voi jakaa. Henkilökohtaisia lapseen ja hänen syntymävanhempiinsa liittyviä asioita ei tarvitse tuoda esille.

Vertaistuki on yksi keskeisimmistä, perhehoitajien hyväksi kokemista emotionaalisen tuen muodoista. Perhehoitoliiton jäsenyhdistysten jäsenille on liiton internet-sivuilla oma ekstranet ja keskustelupalsta, jonka kautta on mahdollisuus saada vertaistukea. Alueellisia vertaistukiryhmiä toimii vaihtelevasti eri puolilla maata. Useimmiten vastuu niiden käynnistymisestä on Perhehoitoliiton alueyhdistyksellä ja sen aktiivisilla sijaisvanhemmilla ja perhehoitajilla. Vertaisryhmiin osallistuminen edellyttää yleensä sijaishoidon järjestymistä, johon myös kunnan tuki voi olla tarpeen. Myös tilojen järjestymiseen tarvitaan usein kunnan apua (Perhehoitoliitto 2016).

Vertaistuen muotoja on useita. Epävirallisia perhehoitajien kohtaamisia voidaan järjestää yhdistyksen toimesta. Tapaamispaikkana voi olla perhehoitajan koti, kahvila, jokin muu paikka tai kunnan osoittama tila. Tällaisen tapaamisen etuna on, ettei se vaadi juurikaan rahallista panostusta. Paikkaa voi vaihdella ja halutessa tarjoilu voidaan järjestää nyyttikestien tyyliin.

Perhehoitoliitto tarjoaa vertaisasiantuntija- puhelinpalvelua sijaisvanhemmille tilanteissa, jolloin perhehoitaja kokee huolta sijoitetusta lapsesta tai nuoresta tai omasta jaksamisestaan. Tukiluuri käynnistyi kokeiluna vuonna 2015. Rahoitus on järjestynyt RAY:n yleisavustuksella. Tukiluuriin vastaa kokenut psykologi ja puhelut ovat luottamuksellisia. Tukiluuriin voi soittaa myös nimettömänä (Perhehoitoliitto 2016).

Yhtenä vertaistuen muotona voidaan pitää vapaaehtoista, yhdistysvetoista pienryhmätoimintaa. Yhdistys voi koota ryhmän kotisivujen tai Facebookin kautta ilmoittelemalla. E-K:n perhehoitajien Facebook ryhmästä on tiedotettu jäsenille vasta vähän aikaa sitten ja tällä hetkellä ryhmään on ilmoittautunut 16 jäsentä. Palstalta löytyy linkki ”Perhehoitajat” ryhmään, johon voi ilmoittautua jäseneksi kunnasta riippumatta. Jäseniä tässä ryhmässä on tällä hetkellä 211 ja keskustelu palstalla käy hieman vilkkaampana. Keskusteluiden aiheet vaihtelevat ajankohtaisista perhehoitajuuteen liittyvistä muutoksista perhehoitajuuden mukanaan tuomiin tunteisiin ja käytännön vinkkeihin lapsiperheissä.

Vertaisryhmätoiminta on virallista, sopimus- ja palkkiosuhteista. Sijoittava taho kokoaa ryhmän ja tekee sopimuksen koulutuksen käyneen vertaisryhmäohjaajan kanssa ryhmän vetämisestä. Perhehoitoliitolla on palkkiosuositus vertaisryhmätoiminnan ohjaajalle.

Uusin vertaisuuteen perustuva perhehoidon tuki on mentorointi. Mentorointi on sopimus- ja palkkiosuhteinen vertaistuen muoto. Mentoroinnissa mentorikoulutuksen käynyt perhehoitaja tukee aloittavaa tai haasteellisessa tilanteessa olevaa perhehoitajaa. Perhehoitoliitto järjestää mentorikoulutuksia. (Perhehoitoliitto 2016).

6.2 Järjestöjen ja kunnan välisestä yhteistyöstä

Sosiaali- ja terveysministeriön nykyisessä strategiassa järjestöjen ja kunnan välistä yhteistyötä korostetaan vahvemmin kuin koskaan aiemmin. Kansallisessa Sosiaali- ja terveystyön toimintakulttuurin uudistavassa Kasteohjelmassa se on suuressa roolissa (Pekka Mykrä ja Elina Varjonen 2013, 22).

Paikallisessa päätöksenteossa ja strategiatyöskentelyssä on nykyään havaittavissa yhteinen piirre: Kuntien näkökulmasta jatkuva kehitystyö eli uudistuminen takaa alueen tai yhteisön kilpailukyvyn (Anne Luomala 2003, 194). Kunnan ja yhdistysten yhteistyön toimivuus edellyttää kunnan innovatiivista tahtotilaa ja suunnittelua jo kuntastrategiaa luotaessa. Vuonna 2009 kahdessa kolmasosassa

kuntia ei ollut lainkaan järjestöstrategiaa ja kahdessa prosentissa oli erillinen järjestöstrategia. Kunnista 15 prosenttia oli sisällyttänyt järjestöyhteistyön osaksi kunnan kokonaisstrategiaa ja 14 prosenttia osaksi hyvinvointistrategiaa (Järjestöbarometri 2009).

Projektimuotoisen yhteistyön käynnistymisen ensimmäinen kynnys liittyy osapuolten aloitteellisuuteen ja tiedottamiseen yhteistyömahdollisuuksista. Suomen kuntaliiton teettämän tutkimuksen (Kuntien ja kolmannen sektorin projektiyhteistyö sosiaali- ja terveyshuollossa 2002) mukaan projektiyhteistyöstä esitettyjen kehittämisehdotusten yhteydessä sekä järjestöt että kunnat korostivat tarvetta tehostaa keskinäistä tiedottamista palvelutarpeista- tuotteista ja kehittämisideoista.

Järjestöjen mukaan kunnat eivät osaa hyödyntää tarpeeksi hyvin niiden asiantuntemusta palvelujen kehittämisessä. Vuonna 2012 järjestöistä 60 prosenttia arvioi, että niiden mukaan ottaminen palvelujen kehittämiseen kunnissa toteutuu huonosti. Vuoden 2012 Järjestöbarometrin mukaan kehitys on mennyt huonompaan suuntaan, sillä näin arvioivien osuus on kasvanut 10 prosenttiyksikköä vuodesta 2009. Näyttää siis siltä, että järjestöjä sivuutetaan vieläkin kunnallisessa päätöksenteossa, eikä niiden ammatillista ja kokemusasiantuntijuutta osata käyttää sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämisessä.

Tässä muutoksen aikaansaaminen olisi kunnille tärkeä resurssi. Ihmisten ääni ja näkemykset saadaan esille järjestöjen kautta. Erityisen tärkeäksi järjestöjen vaikuttamismahdollisuudet kunnissa tulevat siksi, että kuntalaisilla on erittäin puutteelliset vaikutuskanavat suoraan kunnalliseen päätöksentekoon, vaikka halua siihen olisikin (Kansalaisbarometrit 2009; 2011).

On olemassa runsaasti tutkittua tietoa kuntien ja järjestöjen yhteistyön ongelmista ja haasteista. RAY, Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto (STKL) ja SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry (Järjestöbarometrit) ovat koonneet selvityksiä yhteistyön ja toimintakulttuurien yhteensovittamisesta.

Selvityksissä nousee aina esiin saman tyyppisiä arvioita järjestö-kuntayhteistyöstä ja sen ongelmista; molemminpuolinen tiedon puute, epäluuloiset asenteet,

toimintakulttuurien erilaisuus, tehtävä- ja työnjakojen epäselvyys, kohtaamisen mahdollistavien rakenteiden puuttuminen jne. Yhteistyön lukuisista edellytyksistä tahto ja asenteet ovat aika keskeisiä. Jonkun pitää aina tehdä aloite, ehdottaa ja jopa houkutella. Asenteisiin vaikuttaa tieto, ilkeästi myös sen puute. Kunnat tietävät järjestöjen toiminnoista liian vähän ja järjestöissä koetaan hankaluudeksi nähdä edes kuka tai ketkä kunnan edustajista olisivat niitä, joiden kanssa yhteistyöhön pitäisi hakeutua (Pekka Mykrä & Elina Varjonen 2013, 25).

Ostopalvelukäytäntö on yksi nykyisen toimintakulttuurin kulmakivi, joka vaikuttaa monin tavoin järjestöjen ja kuntien suhteeseen. Kunnilla on lakisääteiset velvoitteet palveluiden järjestämiseksi ja se vie kuntatoimijoiden päähuomion ja sanelee ehdot sekä ajan että muiden resurssien käytölle. Se korostaa ostopalveluja tuotavien järjestöjen merkitystä ja tärkeyttä kuntien yhteistyö- tahoina ja vastaavasti näyttää vähentävän muiden. Palveluiden järjestämiseen fokusoituvan nykymuotoisen hyvinvointijärjestelmämme kehitys ei ole synnyttänyt sellaisia toiminnallisia rakenteita, joiden pohjalta kunnan ja kansalaisjärjestöjen yhteistyö voisi kehittyä myös sellaisen hyvinvointia edistävän toiminnan osalta, jossa ei ole kyse lakisääteisten palveluiden tuotannosta. Kun kunnat ovat asukkaidensa yhteisöjä, on oikeastaan aika kummallista, että ”asukkaiden palvelujärjestelmän” ja ”asukkaiden kansalaistoiminnan” väliin on syntynyt nykyisenkaltainen epäluuloisuuden harmaa vyöhyke (Pekka Mykrä & Elina Varjonen 2013, 25).

Järjestöjen kansalaisille tarjoamat mahdollisuudet osallistua ja toimia, erilaiset matalankynnyksen kohtaamispaikat ja yhteisöllisyyttä vahvistavat toiminnot, vertaistuen ja lähimmäisistä huolehtimisen erilaiset muodot, varhaiseen puuttumiseen liittyvät ja etsivät toiminnot ovat kaikki hyvinvoinnin vahvistamisessa tärkeitä, mutta viranomaisvastuulla toteutettaviksi rahavälitteisiksi palveluiksi ne eivät taivu. Joko niitä tuetaan muilla keinoin kuin ostamalla, tai ne kuihtuvat vähitellen pois.

Sekä varsinaisen kansalaistoiminnan että RAY:n avustusjärjestelmän kannalta olennaista on se, millä tavalla kuntien hyvinvointistrategioissa ja hyvinvoinnin edistämiseen liittyvissä yhteistyökuvioissa jatkossa huomioidaan sellainen järjes-

tötoiminta, joka ei ole rahavälitteisen palvelutuotannon muotoista. Tässä suhteessa kuntapäätäjille on tarjolla mahdollisuuksia uudistaa merkittävästikin - jopa mullistaa - nykyinen toimintakulttuuri. Avainkysymys on, millä tavoin kunnat omalta osaltaan luovat edellytyksiä järjestöjen asiantuntijuuden hyödyntämiselle, kehittämiskumppanuuksille tai kansalaisia lähellä olevien järjestölähtöisen avun ja tuen muodoille (Pekka Mykrä & Elina Varjonen 2013, 29).

Kehittämishankeyhteistyö järjestöjen ja kuntien välillä on ollut hyvin laajaa. Vuoden 2009 Järjestöbarometrissä kartoitettiin erityisteemana järjestöjen ja kuntien yhteistyötä. Yhteistyö todettiin erittäin laajaksi ja monimuotoiseksi. Joka viidenellä yhdistyksellä oli kolmen edellisen vuoden aikana ollut kehittämishankkeita yhdessä kunnan kanssa. Kuntien ja yhdistysten yhteisten kehittämisprojektien rahoitus vaihteli. Vajaalla puolella yhdistyksistä oli ollut kunnan kanssa projekteja, jotka ovat olleet kokonaan yhdistyksen rahoittamia. Yli kolmasosalla oli ollut kunnan ja yhdistyksen yhdessä rahoittamia projekteja ja noin joka kymmenennellä kokonaan kunnan rahoittamia hankkeita. Kehittämissyhteistyö oli ollut tuloksia tuottavaa, sillä kehittämisprojektien tuloksena oli varsin usein saatu syntymään toimintaa, joka on jatkunut hankkeen päätyttyä.

Yksittäisiä hyviä esimerkkejä toimivasta järjestö-kuntayhteistyöstä on olemassa, mutta mikään yleinen käytäntö se ei ole, eikä nykytilannetta laajasti ottaen pidetä kovin hyvänä sen enempää järjestöjen kuin kuntienkaan taholla. Tuon lyhyesti esiin kaksi esimerkkiä järjestön ja kunnan välisistä hyvistä toimintamalleista. Niiden avulla on saatu paljon hyviä kokemuksia siitä kuinka yhteisellä tahdolla, tasavertaisella kumppanuudella ja sinnikkäällä työllä voidaan saavuttaa suuria askeleita kohti toimivaa yhteistyökokonaisuutta.

ESKO on sosiaali- ja terveystieteiden ja Oulun kaupungin yhteinen ehkäisevän työn kärkihanke vuosilta 2009- 2013. ESKO-hankekokonaisuuden kehittämistyö on hyvä esimerkki siitä, miten kunta, tässä tapauksessa Oulu ja järjestöt ovat voineet kehittää pitkäjänteisesti strategista kumppanuutta siten, että se tukee molempien tahojen toiminnan kehittymistä sekä tuottaa uusia toimintamalleja ihmis-

ten auttamiseksi. Erityisen merkittävää hankkeessa on se, että on pystytty kehittämään uusia ratkaisuja tilaaja-tuottajamallissa ja siten, että ne jatkuvat myös hankkeen päätyttyä (Katja Häkkinen ja Marjo Tourula 2013, 58-59).

ESKO-hanke on toiminut Oulussa asenteiden muokkaajana, areenana vuoropuhelulle, pilottien mahdollistajana ja ehkäisevän työn näkyville tuojana. Hankkeen aikana valmistui myös alueen järjestötoimijoiden yhteinen verkkopalvelu (Ihimit.fi-sivusto), jonka avulla voidaan tehdä joko alueellisesti tai toiminnallisesti järjestöhakuja. Hankkeessa kerätyn tiedon hyödyntäminen ja käyttöönotto, hyvän yhteistyön ylläpitäminen ja edelleen kehittäminen ovat jatkossa kaupungin ja järjestöjen yhteinen haaste sekä mahdollisuus toimia kaikkien oululaisten hyvinvoinnin parhaaksi (Merja Halonen 2013, 86).

Toisena esimerkkinä uudenaikaisista yhteistyömahdollisuuksista vastauksena muuttuvan yhteiskunnan ja moninaisten toimijakenttien haasteisiin mainittakoon Keski-Uudenmaan yhdistysverkoston ”Tukipolkuja”-hanke. Keski-Uudenmaan yhdistysverkosto ry kartoitti Keski-uudenmaan kuntia mukaan hankkeeseen, johon Nurmijärvi ja Järvenpää lähtivät mukaan. Nurmijärvellä pilottihanke lähti liikkeelle RAY:n rahoituksella 2013. Projektityöntekijä Heidi Puumalainen kartoitti hankkeen tarvetta kunnassa järjestökentän sekä kuntasektorin osalta syksyllä 2014. Kartoituksen pohjalta syntyi kaksi toimintamallia: Yhdistysväen ”Järjestötreffit” ja ”Hyvinvointitalkoot” yli sektorirajojen -kumppanuusfoorumi.

Hanke on kehittänyt suuresti yhdistysten ja järjestöjen sisäistä ja välistä toimintaa. ”Hyvinvointitalkoissa” kolmannen sektorin ja kunnan välisellä kumppanuudella on saavutettu suurta edistystä mm. kartoittamalla uusia terveyttä edistäviä ja sosiaalista hyvinvointia tukevia palveluiden järjestämistarpeita- ja mahdollisuuksia sekä kehittämällä uusia innovatiivisia toimintamalleja alueelle.

Toivottavaa on, että hyvät yhteistyökäytännöt, yhteisestä tekemisestä opittu ja syntyneet toimintamallit leviävät laajasti kuntiin. Toivottavasti ne rohkaisevat myös muissa kunnissa toimivia järjestöjä käynnistämään yhteisiä kehittämishankkeita ja rakentamaan rohkeasti yhteistyötä kuntien kanssa.

Pienen paikallisyhdistyksen mahdollisuudet ilman verkostoitumista vastata jäsenten toiveisiin kattavasti ovat aika ohuet. Verkostoitumalla laajempiin verkostoihin pystytään nostamaan yhdistyksen toiminnan volyyymiä.

6.3 Kaikkien perheiden Suomi hanke

Monimuotoiset perheet verkoston hanke Kaikkien perheiden Suomi on päässyt mukaan Eksoten maakunnalliseen LAPE- uudistushankkeeseen. Hankkeen tavoitteena on kehittää lasten ja perheiden palveluita. Monimuotoiset perheet -verkosto koostuu kymmenestä itsenäisestä perhejärjestöstä, joita yhdistää se, että kaikkien kohderyhmät poikkeavat jotenkin oletetusta perheestä. Kaikilla järjestöillä on myös jotakin huomautettavaa siitä, kuinka suomalainen perhelainsäädäntö ja palvelujärjestelmä huomioivat perheiden monimuotoisuuden.

Verkoston jäsenet ovat Adoptioperheet ry, Käpy- Lapsikuolemaperheet ry, Lapsettomien yhdistys Simpukka ry, Monikulttuuriyhdistys Familia Club ry, Perhehoitoliitto ry, Sateenkaariperheet ry, Suomen Monikkoperheet ry, Suomen nuoret lesket ry, Suomen Uusperheiden liitto ry ja Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry.

Hankkeen tehtävänä on kerätä yhteen monimuotoisia perheitä koskevaa tietoa ja tuoda tämä tieto päättäjien sekä palvelujärjestelmän tietoisuuteen palvelujärjestelmän kehittämiseksi, palvelujen parantamiseksi ja yhdenvertaisuuden lisäämiseksi. (Perhehoitoliitto 2016)

Monimuotoiset perheet verkosto on lähestynyt Etelä-Karjalan perhehoitoyhdistystä sähköpostitse marraskuussa 2016. Ajatuksena on aloittaa yhteistyö. Tavoitteena on pohtia keinoja alueen palveluiden kehittämiseen, jotta ne vastaisivat paremmin juuri tämän alueen tarpeita. Opinnäytetyön valmistumisen ajankohta yhteistyötä ajatellen ei voisi olla parempi. Tammikuussa 2017 yhdistyksellä on esittää kattava jäsenten esiintuoma lista yhdistyksen toiminnalle asetetuista toiveista.

6.4 Maakunnallinen LAPE- uudistushanke

Lastensuojelun perhehoidon edellytyksiä on pyritty parantamaan erityisesti vuonna 2015 voimaan tulleella perhehoitolailla. Hyvä perhehoito vaatii toteutuakseen myös toimivat rakenteet, monitoimijaista yhteistyötä ja riittävän tuen koko sijaisperheelle sekä sijoitettujen lasten ja nuorten vanhemmille. Parhaillaan ratkaisuja perhehoidon kehittämisen tarpeisiin haetaan hallituksen kärkihankkeen Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmassa (Perhehoitoliitto ry ja Pesäpuu ry, 8.11.2016).

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma LAPE on hallituksen kärkihanke. Lasten, nuorten ja perheiden palvelut uudistetaan asiakaslähtöisesti integroiduksi palveluiden kokonaisuudeksi maakuntien ja tulevaisuuden kuntien toimintaympäristöön. Muutosohjelmassa palveluiden painopistettä siirretään kaikille yhteisiin ja ennaltaehkäiseviin palveluihin sekä varhaiseen tukeen ja hoitoon. Muutosohjelma vahvistaa lapsen oikeuksiin ja tietoon perustuvaa toimintakulttuuria päätöksenteossa ja palveluissa tuomalla käyttöön lapsivaikutusten arvioinnin sekä väli- neitä lapsilähtöiseen budjetointiin ja lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin ja palveluiden seurantaan. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2016)

Kärkihankkeessa STM:n (2016) uudistuksen lähtökohtana ovat lapsen oikeudet, perheiden monimuotoisuus, lapsi- ja perhelähtöisyys sekä voimavarojen vahvistaminen. Lasten, nuorten ja vanhempien osallistuminen ja kokemusasiantunteus kytketään tiiviisti uudistuksen suunnitteluun ja toimeenpanoon. Muutosohjelma painottaa lasten ja perheiden matalan kynnyksen palveluiden verkostoitamista perhekeskustoimintamallin mukaisesti, erityistason palveluiden asiakaslähtöistä integraatiota sekä vaativinta erityisosaamista edellyttävien palveluiden varmistamista niitä tarvitseville lapsille, nuorille ja perheille.

Muutosohjelmalla vastataan lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointitarpeisiin kustannusvaikuttavasti julkisen talouden haasteet huomioiden. Muutosohjelman toteuttamiseen 2016–2018 on varattu 40 miljoonaa euroa, josta pääosa käytetään alueellisen muutostyön tukemiseen.

6.5 Lopuksi

Päällimmäisenä tunteena puhelinhaastatteluista jäi positiivinen mieli. Koen, että sijaisvanhemmat toivat avoimesti esiin asioita, joihin toivottiin parannusta yhdistyksen taholta. Suurin osa haastatelluista koki yhdistyksen toiminnan tärkeänä ja piti hyvänä asiana, että yhdistyksen toimintaa suunnitellaan jäsenlähtöisesti. Puheluissa ilmeni myös, että jäsenten joukossa on henkilöitä, jotka ovat valmiita osallistumaan yhdistyksen toimintaan aktiivisemmin. He ovat tervetullut lisä muiden vapaaehtoisten joukkoon.

Muutokset yhdistyksessä eivät tapahdu hetkessä. Yhdistyksen kehittäminen on pitkäjänteistä työtä ja uusien toiminnan muotojen käyttöönotto ja juurtuminen vie aikansa. Toiminnan suunnittelua, toteutusta ja arviointia toteutetaan pitkällä aikavälillä. Uskon, että pitkäjänteisellä jäsenlähtöisellä toiminnalla yhdistyksen toiminnan merkitys jäsenille tulee kasvamaan. Toivon, että tästä työstä tulee olemaan hyötyä Etelä-Karjalan perhehoitoyhdistykselle ja jäsenperheille. Toivon sen olevan hyödyllinen myös Sijoittajataholle/kunnalle, Perhehoitoliitolle sekä muille paikallisyhdistyksille.

Tulevaisuudessa yhdistyksen yhteisöllisyyden mahdollinen lisääntyminen, verkostoituminen ja uudenlaiset toiminnan muodot tarjoavat mielenkiintoisia jatkotutkimusaiheita. Yksi yhdistyksen kannalta olennainen kehittämiskohde voisi olla yhdistyksen hallitustyöskentely.

LÄHTEET

Halonen Merja. 2013. SOSTE Suomen sosiaali- ja terveys ry Järjestöt ja kunta hyvinvointia edistämässä. Näkökulmia järjestö- kunta yhteistyöhön. Helsinki Esa Print Oy.

Harju Aaro. 2004. Järjestön kehittäminen. Vantaa: Sivistysliitto Kansalaisfoorumi

Helander Voitto. 2001. Paikallisyhdistys lähikuvassa, yhteydet rakenne ja toiminta. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto. Tampere.

Häkkilä Katja ja Tourula Marko. 2013. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry Järjestöt ja kunta hyvinvointia edistämässä. Näkökulmia järjestö- kunta yhteistyöhön. Helsinki Esa Print Oy.

Isaksson Per-Erik. 1997. Den tredje sektorn: En samhällsmodell för framtiden. Esbo: Schildts.

Jurvansuu Sari. 2002. Paikallisyhdistysten menestystekijät. Tutkimus hyvistä käytännöistä. Sarja A. Tutkimuksia 2. Kansalaistoiminta ja nuorisotyö. Nro1.

Kananen Jorma. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Suomen yliopistopaino Oy- Juvenes Print.

Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta, Kansalaisareena ry ja Suomen kuntaliitto. 2012

Ketola Jari (toim.). 2008. Sijoita Perheeseen. Perhehoito inhimillisenä ja taloudellisenä vaihtoehtona. Juva: PS-kustannus

Laamanen Elina, Ala-Kauhaluoma Mika, Nouko-Juvonen Susanna. 2002. Kuntien ja kolmannen sektorin projektiyhteistyö sosiaali- ja terveydenhuollossa. Helsinki: Suomen kuntaliitto

Lastensuojelulaki 417/2007.

Lastensuojelun perhehoidon ohjeet, palkkiot ja kustannusten korvaaminen Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden alueella. 2016. Eksote.

Lihavainen, L. (toim.), Eskelinen, I., Hakkarainen P., Helminen, K., Loimu, K. & Pättiniemi, P. 1996. Yhdistys toimii. Helsinki: Graafiset palvelut.

Liisa Ekosaari ja Niina Pekonen. 2016. Artikkelit: Yhdistykset verkostoina ja välittäjinä suhteessa julkiseen sektoriin. Humak Nurmijärvi.

Loimu Kari. 2005. Johda yhdistyksesi menestykseen. Puheenjohtajan käsikirja. Juva WSOY.

Luomala Anne. 2003. Päätöksenteko liikkeessä. Mitä yhdistykset välittävät? Tutkimuskohteena kolmas sektori. (toim.) Hänninen, Sakari & Kangas, Anita & Siisiäinen, Martti. Jyväskylä: Atena.

Melto Saila. 2015. Sijaisvanhempien tuen riittävyys sijaisvanhempien näkökulmasta. Opinnäytetyö, sosiaalialan koulutusohjelma.

Mykrä Pekka & Varjonen Elina. 2013. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry Järjestöt ja kunta hyvinvointia edistämässä. Näkökulmia järjestö- kunta yhteistyöhön. Helsinki Esa Print Oy.

Perhehoitolaki 263/2015

Perhehoito-lehti 5/2014. Perhehoitoliitto ry.

Perhehoitoliitto ry. 2010. Hyvän yhdistystoiminnan opas. Winbase oy

Perhehoitoliitto ry. 2016. Hyvää perhehoitoa. Toimeksiantosuhteisen perhehoidon tietopaketti. Jyväskylä.

Perhehoitoliitto. 2014. Nettisivukoulutus yhdistyksille. Kirsi-Marja Nurminen.

Perhehoitoliitto ry. ja Pesäpuu ry. Tiedote 8.11.2016

Perhehoitoliitto. 2016. Toimintakertomus

Pesäpuu ry. 2009. Lastensuojelun erityisosaamisen keskus. Valmennusmateriaali.

Saukkonen Pasi. 2013. Kolmas sektori- vanha ja uusi. Kansalaisyhteiskunta 1, 6-31

Sosiaalihuoltolaki (1301/2014).

SOSTE. Suomen sosiaali ja terveys ry Helsinki 2009 ja 2012. Järjestöbarometri.

SOSTE. Suomen sosiaali ja terveys ry Helsinki 2013. Järjestöt ja kunta hyvinvointia edistämässä. Näkökulmia järjestö- kunta yhteistyöhön.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2016. Kärkihanke. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma LAPE.

THL Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2016. Vammaispalvelujen käsikirja. Verstaistuki.

Valkonen Leena. 2014. Sijaisvanhemmat. Turku: Perhehoitoliitto ry

Vilka Hanna. 2005. Tutki ja kehitä. Keuruu, Tammi.

Internet- lähteet:

http://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/jarjesto- ja_yhdistystoiminta/paikallisyhdistysten_menestystekijat 2016

http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417_2016

<https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/huostaanotto> 2016

<https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijais-huoltopaikan-valinta> 2016

https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Olisiko_jo_tekojen_aika.pdf 2016

http://www.kalliopp.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/kallio/embeds/kalliowwwstructure/16323_perhehoitajan_kasikirja.pdf

Merkki[http://www.perhehoitoliitto.fi/perhehoitoliitto_ry/historiapaaluja liiton historiassa](http://www.perhehoitoliitto.fi/perhehoitoliitto_ry/historiapaaluja_liiton_historiassa) 2016

http://www.perhehoitoliitto.fi/perhehoito/miten_perhehoitajaksi_tullaan. 2016

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>. 2016

http://www.perhehoitoliitto.fi/perhehoitoliitto_ry. 2016

http://www.perhehoitoliitto.fi/perhehoitoliitto_ry/jasenyhdistykset/pirkanmaan_perhehoitajat_ry 2016

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>

<http://www.soste.fi/elinvoimaiset-jarjestot/kehittaminen-ja-arviointi-jarjestoissa/toiminnan-suunnittelu.html>. 2016

<http://www.soste.fi/elinvoimaiset-jarjestot/arviointi-jarjestoissa/arviointityokaluja-3.html>. 2016

http://www.talentia.fi/tyoelama/hyva_tyopaikka/mitoitus .2016

<https://www.yhdistysverkosto.net/yhdistysverkosto/hankkeet/tukipolkuja-2013-2016/>

<https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/itsenaisen-elaman-tuki/vertaistuki>

Liite 1/1

Puhelinhaastattelun teemat
Toteutus ajalla: 2-3.11-7-8.11.2016

TEEMAT: Tämänhetkinen yhdistyksen toiminta, yhdistyksen tuleva toiminta, viestintä

1. Tämänhetkinen toiminta
 - Oletko osallistunut yhdistyksen järjestämään toimintaan?
 - Jos olet, mihin ja vastasiko odotuksia
 - Ellet, mikset?

2. Yhdistyksen tuleva toiminta
 - Minkälaista toimintaa toivoisit yhdistyksen järjestävän?
 - Kenelle toiminta tulisi suunnata? (esim. perhehoitajien virkistys, koko perheen virkistys, perhehoitajien koulutus, vertaisryhmät, nuorisotoiminta, yhteistyö esim. sosiaalitoimen kanssa)
 - Mikä olisi mielestäsi paras paikkakunta toiminnan toteutuessa?
 - Mikä olisi mielestäsi paras ajankohta/aika viikolla?

3. Viestintä
 - Onko yhdistyksen viestintä mielestäsi riittävää?
 - Oletko tutustunut yhdistyksen kotisivuihin verkossa?
 - Minkälaista tietoa kaipaisit yhdistykseltä?
 - Mikä olisi paras tapa tiedon välittämiseen?

4. Sana on vapaa. Terveisesi ja toiveesi hallitukselle ja/tai yhdistykselle.

Liite 2/1

Sähköinen jäsenkysely

Etelä-Karjalan perhehoitajat ovat kiinnostuneita siitä, mitä Sinä jäsenenä yhdistykseltä toivot. Olisimme erittäin kiitollisia, jos voisit uhrata muutaman minuutin aikaasi ja vastaisit lyhyeen kyselyyn. Vastaaminen tapahtuu nimettömänä ja vastaukset käsitellään luottamuksella. Opiskelen ja tulen hyödyntämään jäsenten kullannarvoisia mielipiteitä ja palautetta opinnäytetyössäni, jonka aiheena yhdistyksemme kehittäminen. Vastaathan kyselyyn 15.08.2016 mennessä. Ystävällisin terveisin, Niina Pekonen Etelä-Karjalan perhehoitajat pj.

1. Oletko perhehoitajana

lapsille ja nuorille
kehitysvammaisille
ikäihmisille
sukulaisille
en ole vielä perhehoitaja, mutta harkitsen asiaa

2. Oletko osallistunut yhdistyksen tapahtumiin tai toimintaan

kyllä
ei

3. Mikäli et, niin mistä syystä?

ei kiinnosta
väärä ajankohta
vaikea päästä irti kotiympyröistä
välimatka
Muu, mikä?

4. Osallistuisitko, mikäli aika, paikka tai sisältö olisi Sinulle sopivampi?

kyllä
ei

5. Toivotko yhdistyksen tarjoavan vertaistapahtumia

Liite 2/2

koko perheelle
lapsille ja nuorille
perhehoitajille
kehitysvammaisille
ikäihimisille
sukulais-sijoitetuille
Muu, mikä?

6. Minkälaista toimintaa toivoisit järjestettävän?

koulutus
perhehoitajien virkistys
perheen virkistys
vertaisryhmät
nuorisotoiminta
yhteistyö esim. sosiaalitoimen kanssa
Muu, mikä? Entä toiveita tapahtuman sisältöön?

7. Pien- ja vertaisryhmissä on mahdollisuus jakaa tuntojaan perhehoitajan haasteista ja ilon aiheista ja tutustua muihin perhehoitajiin. Jos olet kiinnostunut osallistumaan ryhmiin, niin mikä olisi ajankohta joka sopisi Sinulle parhaiten?

aamupäivä
iltapäivä
ilta
arki
viikonloppu
kellonaika tai viikonpäivä

8. Entä onko toiveita tai ehdotuksia vertaisryhmän kokoontumispaikasta/paikkakunnasta?

9. Onko viestintä mielestäsi riittävää?

kyllä
ei

10. Minkälaista tietoa tahtoisit jäsentiedotteisiin ja kotisivuille?

11. Terveisesi ja toiveesi hallitukselle ja/tai yhdistykselle? Uusia ideoita?